

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ІШКІ ІСТЕР МИНИСТРЛІГІ
М.БӨКЕНБАЕВ атындағы АҚТӨБЕ ЗАҢ ИНСТИТУТЫ

Е.Алдияров
Қ.Ерланұлы

КӨЛІК ОБЪЕКТІЛЕРІНДЕГІ ҚҰҚЫҚ
БҰЗУШЫЛЫҚТЫҢ АЛДЫН АЛУ
Оқу-әдістемелік құралы

Ақтөбе, 2025

ӘОЖ 342.97
КБЖ 67.404-2
А-11

*Қазақстан Республикасы ІІМ М.Бөкенбаев атындағы Ақтөбе заң
институтының Ғылыми кеңесінде қаралып, мақұлданған*

Пікір берушілер:

Саймағамбетов А.М., Қазақстан Республикасы ІІМ Ақтөбе облысы полиция департаментінің бірінші орынбасары, з.ғ.м., полиция полковнигі.

Амангельдиев Д.А., Қазақстан Республикасы ІІМ М.Бөкенбаев атындағы Ақтөбе заң институты кәсіби даярлық факультетінің бастығы, PhD докторы, полиция полковнигі.

Е.Алдияров, Қ.Ерланұлы

Көлік объектілеріндегі құқық бұзушылықтың алдын алу: / оқу-әдістемелік құралы. – Ақтөбе: Қазақстан Республикасы ІІМ М.Бөкенбаев атындағы Ақтөбе заң институты, 2025 ж. – 85 б.

ISBN 978-6017584-96-3

Бұл оқу-әдістемелік құралы Қазақстан Республикасы «Көлік объектілеріндегі құқық бұзушылықтың алдын алу» курсы бойынша бекітілген типтік бағдарламаның негізінде және заңдарға, сот тәжірибесі мен отандық немесе шетелдік ғылыми зерттеулерден алынған деректерге сүйене отырып дайындалған.

Оқу құралы жоғары заң оқу орындары оқытушыларының, курсанттардың, студенттердің және магистранттар мен докторанттардың немесе құқық қорғау органдары қызметкерлерінің біліктілігін жетілдіруге арналған.

ӘОЖ 342.97
КБЖ 67.404-2
А-11

ISBN 978-6017584-96-3

© Е.Алдияров, Қ.Ерланұлы
© ҚР ІІМ М.Бөкенбаев ат. АЗИ, 2025

МАЗМҰНЫ

МАЗМҰНЫ

Кіріспе

I бөлім. «Көлік объектілеріндегі құқық бұзушылықтың алдын алу» курсының бағдарламасы

II бөлім. Оқу бойынша әдістемелік нұсқаулар

III бөлім. Практикалық сабақ жоспарлары

IV бөлім. Глоссарий

V бөлім. Емтиханға дайындалуға арналған сұрақтар

VI бөлім. Емтиханға дайындық кезінде міндетті ретінде ұсынылған негізгі нормативтік-құқықтық актілердің тізімі

VII бөлім. Емтиханға дайындалу және бітіру біліктілік жұмысын жазу үшін ұсынылатын негізгі әдебиеттердің тізімі

VIII бөлім. Тест тапсырмалары

КІРІСПЕ

«Көлік объектілеріндегі құқық бұзушылықтардың алдын алу» көлік жүйесі адамдар мен жүктердің үздіксіз қозғалысын қамтамасыз ете отырып, кез келген мемлекеттің инфрақұрылымының маңызды бөлігі болып табылады. Алайда көлік объектілері-вокзалдар, әуежайлар, метро станциялары, теңіз және өзен порттары - жолаушылардың, көлік саласы қызметкерлерінің және тасымалданатын жүктердің қауіпсіздігіне қауіп төндіретін құқық бұзушылықтар жасайтын орынға айналуы сирек емес.

Көліктегі құқық бұзушылықтардың алдын алу қылмысты азайтуға және қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге бағытталған құқықтық, ұйымдастырушылық және техникалық шаралар кешенін қамтиды. Бұл қызметтің негізгі аспектілерінің қатарына көлік объектілерін қорғауды күшейту, заманауи бейнебақылау жүйелерін қолдану, құқықтық реттеуді жетілдіру, сондай-ақ халықтың мінез-құлық ережелері мен қауіпсіздік шаралары туралы хабардарлығын арттыру жатады.

Терроризмнің, есірткінің заңсыз айналымының, вандализмнің, ұрлықтың және басқа да заңсыз әрекеттердің алдын алуға ерекше назар аударылады. Мемлекеттік органдар, құқық қорғау құрылымдары және көлік компаниялары тәуекелдерді азайту және азаматтардың қозғалысы үшін қауіпсіз жағдай жасау үшін бірлесіп жұмыс істейді.

Осылайша, көлік объектілеріндегі құқық бұзушылықтардың алдын алу маңызды және көп қырлы міндет болып табылады, оны тиімді шешуге мүліктің сақталуы ғана емес, сонымен қатар көлік инфрақұрылымын пайдаланатын әрбір адамның қауіпсіздігі де байланысты.

Оқу құралында көліктегі құқық бұзушылық мәселесіне кіріспе сұрақтары, көлік қауіпсіздігінің нормативтік-құқықтық базасы, көлік объектілерінің жіктелуі және оларды қорғау ерекшеліктері, көлік объектілеріндегі қауіпсіздіктің негізгі қатерлері, құқық қорғау органдарының құқық бұзушылықтар профилактикасындағы рөлі, көліктегі сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтарының алдын алу, жүк тасымалдау қауіпсіздігі, көлік объектілеріндегі құқық бұзушылықтардың түрлері мен оларды алдын алу жүйесін дамыту перспективалары мәселелері қарастырылады.

Болашақ құқық қорғау органдары қызметкерлерімен оқу материалдарының шығармашылық тұрғыда терең меңгерілуі, жедел- іздестіру қызметіндегі кәсіби міндеттерін заң талаптарына сәйкес сапалы арттыруға септігін тигізеді және қылмыспен күресу әдістерін тиімді қолдануына мүмкіндік береді.

I БӨЛІМ

«КӨЛІК ОБЪЕКТІЛЕРІНДЕГІ ҚҰҚЫҚ БҰЗУШЫЛЫҚТЫҢ АЛДЫН АЛУ» КУРСЫНЫҢ БАҒДАРЛАМАСЫ

1 тақырып.

Көліктегі құқық бұзушылық мәселесіне кіріспе

1. Қазақстан Республикасындағы көлік құқық бұзушылықтарының түсінігі және түрлері

Көлік саласындағы құқық бұзушылықтардың анықтамасы.

ҚР-ның нормативтік-құқықтық базасы:

- Қазақстан Республикасының Конституциясы.
- Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексі (ҚР ӘҚБК).

- Қазақстан Республикасының Қылмыстық кодексі (ҚР ҚК).

- «Жол қозғалысы туралы» Қазақстан Республикасының заңы.

Көлік құқық бұзушылықтарының негізгі түрлері:

- Әкімшілік (жылдамдықты асыру, бағдаршамның қызыл түсіне өту, дұрыс емес жерде тұраққа қою).

- Қылмыстық (жол-көлік оқиғасынан ауыр зардап шеккен жағдайлар, көлік айдап әкету, мас күйінде көлік жүргізу).

- Азаматтық-құқықтық (ЖКО салдарынан мүліктік зиян келтіру).

- Тәртіптік (қоғамдық және коммерциялық көлік жүргізушілерінің еңбек тәртібін бұзу).

2. Қазақстан Республикасындағы көлік құқық бұзушылықтарының себептері мен факторлары

Адам факторы:

- Жүргізушілер мен жаяу жүргіншілер арасында көлік тәртібінің төмен деңгейі.

- Мас күйінде немесе есірткілік әсермен көлік жүргізу.

- Жол қозғалысы ережелерін білмеу немесе әдейі бұзу.

Техникалық және инфрақұрылымдық себептер:

- Көліктердің техникалық жағдайының нашарлауы, уақтылы техникалық тексерістен өтпеуі.

- Жолдардың қанағаттанарлықсыз күйі (шұңқырлар, дұрыс емес жол таңбалары, жол белгілерінің жетіспеуі).

- Жаяу жүргіншілер өткелдерінің, бағдаршамдардың және бақылау камераларының жеткіліксіздігі.

Әлеуметтік-экономикалық факторлар:

- Ірі қалалардағы (Астана, Алматы, Шымкент) жолдардың шамадан тыс жүктелуі.

- Автокөліктер санының артуы, жол инфрақұрылымының дамуына сәйкес келмеуі.

- Қоғамдық көліктің жоғары бағасы, нәтижесінде жеке көлік құралдарын жиі пайдалану қажеттілігі.

Құқық қолдану тәжірибесі және бақылау жетіспеушілігі:

- Жол полициясы органдарындағы жемқорлық.
- Жолдарда полиция қызметкерлерінің жеткіліксіз саны.
- Айыппұлдар жүйесінің жетілмегендігі және олардың өндірілуінің әлсіздігі.

3. Көлік құқық бұзушылықтарының салдары және оларды болдырмау шаралары

Әлеуметтік салдар:

– Жол-көлік оқиғаларының көптігі және өлім-жітім деңгейінің жоғары болуы (ҚР ІІМ деректері бойынша жыл сайын бірнеше мың адам жол апатынан қаза табады).

– Жүргізушілер мен жаяу жүргіншілер арасындағы стресс деңгейінің артуы.

Экономикалық салдар:

– Мемлекет пен жеке тұлғаларға келтірілетін шығын (өтемақы төлеу, инфрақұрылымды жөндеу).

– Медициналық қызметтер мен сақтандыру төлемдерінің өсуі.

Экологиялық салдар:

– Жол апаттары мен кептелістер салдарынан қоршаған ортаның ластануы.

– Отын төгілуі, жүк көліктерінің химиялық заттар шығаруы.

Мемлекеттік алдын алу шаралары:

– Жол қозғалысы ережелерін бұзғаны үшін жазаны қатаңдату (айыппұлдарды ұлғайту, қайталанған бұзушылықтар үшін көлікті тәркілеу).

– Автоматты бақылау жүйелерін дамыту (бейнебақылау камералары, жылдамдық өлшегіштер, электронды айыппұлдар).

– Көлік инфрақұрылымын жақсарту (жолдарды жөндеу, айналма жолдар салу, қоғамдық көлікті жаңғырту).

– Көлік мәдениеті мен білім беру бағдарламаларын арттыру (мектептерде ЖҚЕ сабақтары, жол қозғалысы қауіпсіздігі бойынша ақпараттық науқандар).

– Көліктердің техникалық жағдайына қойылатын талаптарды қатаңдату.

2 тақырып.

Көлік қауіпсіздігінің нормативтік-құқықтық базасы

1. Көлік қауіпсіздігінің түсінігі мен маңызы

Көлік қауіпсіздігінің анықтамасы – азаматтардың өмірі, денсаулығы мен мүлкін қорғауға, террористік қауіптердің, апаттардың және басқа да теріс факторлардың алдын алуға бағытталған шаралар кешені.

Көлік қауіпсіздігінің мемлекеттің тұрақты дамуына ықпалы:

– Көлік жүйесінің үздіксіз жұмыс істеуін қамтамасыз ету.

– Апаттардың алдын алу және авария деңгейін төмендету.

– Стратегиялық көлік инфрақұрылымын қорғау.

Көлік қауіпсіздігіне төнетін негізгі қауіптер:

– Жол-көлік оқиғалары және техникалық ақаулар.

- Заңсыз әрекеттер (терроризм, вандализм, контрабанда).
- Кибершабуылдар (көлік басқару жүйелеріне жасалған хакерлік шабуылдар).

2. Көлік қауіпсіздігін реттейтін негізгі нормативтік-құқықтық актілер

Халықаралық құқықтық актілер:

- Теңіздегі қауіпсіздік туралы халықаралық конвенция (SOLAS, 1974).
- Чикаго конвенциясы (1944) – халықаралық азаматтық авиация туралы.
- Теміржол және автомобиль көлігі қауіпсіздігі жөніндегі халықаралық келісімдер (ДДСҰ, БҰҰ, ЕАЭО).

Ұлттық заңнама:

- «Көлік қауіпсіздігі туралы» Қазақстан Республикасының заңы.
- ҚР Кодекстері (Қылмыстық, Әкімшілік, Еңбек кодекстері) – көлік саласындағы құқық бұзушылықтарды реттеу.
- Салалық заңдар (Жол қозғалысы туралы, Азаматтық авиация туралы, Теңіз және теміржол көлігі туралы заңдар).
- Үкімет қаулылары мен ведомстволық актілер (нұсқаулықтар, бұйрықтар, ережелер).

Техникалық регламенттер мен стандарттар:

- Көлік қауіпсіздігіне қатысты ГОСТ және ISO стандарттары.
- Көліктердің бейнебақылау, кіруді бақылау, өртке қарсы жүйелермен жабдықталу нормалары.

3. Көлік қауіпсіздігін қамтамасыз ететін органдар мен субъектілер

Мемлекеттік органдар:

- ҚР Көлік және коммуникация министрлігі, ҚР Ішкі істер министрлігі, ҚР Төтенше жағдайлар министрлігі.
- Арнайы агенттіктер мен қызметтер (авиациялық қауіпсіздік, теңіз күзеті, жол полициясы).
- Прокуратура, сот органдары және сыбайлас жемқорлыққа қарсы қызметтер.

Жеке сектор және ұйымдар:

- Көлік объектілеріндегі жеке күзет ұйымдары (ЧОП).
- Сақтандыру компаниялары, сертификаттау орталықтары.
- Авиациялық, теміржол, теңіз және автобус тасымалдаушы компаниялар.

Қоғамдық бақылау және азаматтардың жауапкершілігі:

- Қауіпті жағдайларды анықтап, құқық қорғау органдарына хабарлау.
- Мемлекеттік органдармен тығыз қарым-қатынас жасау.
- Құқықтық білім мен көлік қауіпсіздігін оқыту бағдарламалары.

4. Көлік қауіпсіздігін қамтамасыз ету шаралары мен механизмдері

Техникалық шаралар:

- Көлік құралдарын бейнебақылау және мониторинг жүйелерімен жабдықтау.
- Транспорттық хабтарда биометриялық және электрондық рұқсат жүйелерін енгізу.

- Интеллектуалды көлік жүйелерін дамыту (автоматты бөгеттер, қауіпті заттарды анықтайтын детекторлар).

Ұйымдастырушылық шаралар:

- Көлік объектілерін жүйелі түрде тексеру және бақылау.
- Тасымалдау саласының қызметкерлерін аттестациялау және сертификаттау.
- Төтенше жағдайларда эвакуация және әрекет ету жоспарларын дайындау.

Құқықтық шаралар:

- Көлік қауіпсіздігі ережелерін бұзғаны үшін жауапкершілікті күшейту.
- Көлік саласындағы қауіпсіздік қызметтерінің жұмысын реттеу.
- Қауіпсіздік бойынша ақпараттық кампаниялар мен оқыту тренингтерін ұйымдастыру.

5. Көлік қауіпсіздігін жетілдіру мәселелері мен перспективалары

Нормативтік-құқықтық базаның кемшіліктері:

- Заңдарды орындау механизмдерінің жетілмеуі.
- Мемлекеттік органдар арасындағы үйлестіру проблемалары.
- Көлік қауіпсіздігіне бөлінетін қаржының жеткіліксіздігі.

Техникалық қиындықтар:

- Қауіпсіздік жүйелерінің жылдам ескіруі.
- Сандық жүйелердің әлсіз қорғалуы және киберқауіптер.

Жақсарту перспективалары:

- Заманауи технологияларды енгізу (Жасанды интеллект, Big Data, IoT).
- Көлік қауіпсіздігі саласындағы халықаралық ынтымақтастықты нығайту.

- Қауіпсіздік стандарттарын күшейту және олардың сақталуын қатаң бақылау.

3 тақырып.

Көлік объектілерінің жіктелуі және оларды қорғау ерекшеліктері

1. Көлік құралдарының түсінігі және олардың жіктелуі

Көлік құралының анықтамасы – адамдарды, жүктерді тасымалдауға немесе арнайы міндеттерді орындауға арналған механикалық немесе механикалық емес құрал.

Көлік құралдарының жалпы жіктелуі:

Қозғалыс түрі бойынша:

- Жер көлігі (автомобильдер, мотоциклдер, пойыздар).
- Су көлігі (кемелер, катерлер, суасты қайықтары).
- Әуе көлігі (ұшақтар, тікұшақтар, дирижабльдер).
- Арнайы көлік (дрондар, магниттік левитациялы пойыздар, зымыран көлігі).

Мақсаты бойынша:

- Жеңіл автокөліктер (жеке, такси).
- Жүк көліктері (фуралар, самосвалдар, цистерналар).

- Қоғамдық көлік (автобустар, трамвайлар, метро).
- Арнайы техника (өрт сөндіру, жедел жәрдем, әскери техника).

Қозғалтқыш түрі бойынша:

- ІЖК (іштен жанатын қозғалтқыштар – бензин, дизель, газ).
- Электрлі көліктер (электромобильдер, троллейбустар, трамвайлар).
- Гибридті көліктер (әртүрлі қуат көздерін біріктіретін).

Дөңгелек саны мен құрылымы бойынша:

- Екі дөңгелекті (мотоциклдер, велосипедтер).
- Төрт дөңгелекті (жеңіл автокөліктер).
- Көп дөңгелекті (жүк көліктері, автобустар).

2. Көлік құралдарының санаттары және олардың ерекшеліктері

Халықаралық және ұлттық стандарттар бойынша көлік құралдарының санаттары (мысалы, ЕО, ТМД классификациясы):

- А санаты – мотоциклдер.
- В санаты – жеңіл автокөліктер (3,5 тоннаға дейін).
- С санаты – жүк көліктері (3,5 тоннадан жоғары).
- D санаты – автобустар (8 орыннан көп жолаушы тасымалы).
- Е санаты – тіркемелі көліктер (автопоездар, прицепптер).
- Арнайы техника санаттары (тракторлар, құрылыс техникасы, әскери машиналар).

– Қосымша санаттар (A1, B1, C1 және т. б.) – шағын, жеңілдетілген және арнайы көлік түрлері үшін.

3. Көлік құралдарының техникалық жағдайы және оның маңызы

Көлік құралының техникалық жағдайы – оның жұмысқа жарамдылығы мен нормативтік талаптарға сәйкестігі.

Техникалық жағдайдың негізгі параметрлері:

- Қозғалтқыш пен трансмиссия.
- Тежеу жүйесі.
- Аспа және жүріс бөлігі.
- Электр жабдықтары.
- Жарықтандыру құрылғылары мен сигналдық жүйелер.
- Дөңгелектер мен шиналар.
- Экологиялық көрсеткіштер (шығарындылар, отын тиімділігі).

Техникалық жағдайдың маңызы:

- Жүргізуші, жолаушылар және басқа адамдардың қауіпсіздігі.
- Экономикалық тиімділік (отын шығынын азайту, жөндеу шығындарын төмендету).

- Экологиялық қауіпсіздік (зиянды шығарындылардың азаюы).
- Заң талаптарына сәйкестік (пайдалануға рұқсат).

4. Көлік құралдарының техникалық жағдайын бақылау

Кезеңдік техникалық қызмет көрсету (ТҚК):

- Жоспарлы тексерулер мен диагностика.
- Тозған бөлшектерді ауыстыру (майлар, сүзгілер, тежегіш колодкалары).

- Қозғалтқыш пен жүріс бөлігіне реттеу жұмыстары.

Мемлекеттік техникалық байқау:

- Коммерциялық және қоғамдық көлік үшін міндетті тексеру.
- Техникалық байқау мерзімділігі көлік санатына байланысты.
- Қауіпсіздік талаптарын бұзғаны үшін айыппұлдар мен санкциялар.

Қазіргі заманғы бақылау технологиялары:

- Автоматтандырылған диагностика жүйелері.
- Борттық компьютерлер және сенсорлық бақылау.
- Көлік құралдарының онлайн мониторингі (IoT, GPS қадағалау).

5. Көлік құралдарының мәселелері мен даму перспективалары

Қазіргі кездегі мәселелер:

- Ескі көлік паркі.
- Техникалық жағдайды бақылаудың жеткіліксіздігі.
- Атмосфераға шығарындылардың көптігі және экологиялық мәселелер.
- Электр көліктеріне арналған инфрақұрылымның әлсіз дамуы.

Даму перспективалары:

- Электромобильдер мен гибриді көліктерді кеңінен енгізу.
- Автопилотпен басқарылатын және жүргізушісіз көліктерді дамыту.
- Балама отын түрлерін қолдану (сутегі, биологиялық отын).
- Көліктің техникалық жағдайын жасанды интеллект көмегімен

бақылауды жетілдіру.

4 тақырып.

Көлік объектілеріндегі қауіпсіздіктің негізгі қатерлері

1. Көлік қауіпсіздігінің түсінігі мен маңызы

Көлік қауіпсіздігінің анықтамасы – көлік нысандарының, жолаушылардың, жүктердің және инфрақұрылымның ішкі және сыртқы қауіп-қатерлерден қорғалу деңгейі.

Көлік қауіпсіздігінің рөлі:

- Көлік жүйесінің үздіксіз жұмысын қамтамасыз ету.
- Жолаушылар мен персоналдың өмірі мен денсаулығын қорғау.
- Террорлық шабуылдардың, апаттар мен техногендік катастрофалардың

алдын алу.

- Экономикалық шығындар мен қоршаған ортаға зиянды азайту.

2. Көлік объектілеріндегі қауіптердің жіктелуі

Шығу тегіне қарай:

- Техногендік қауіптер (ақаулар, апаттар, өрттер).
- Табиғи қауіптер (су тасқыны, жер сілкінісі, дауылдар).
- Адам факторы (қызметкерлердің қателіктері, пайдалану ережелерін

бұзу).

- Қылмыстық әрекеттер (терактілер, ұрлықтар, диверсиялар).

Нысанаға әсер етуіне қарай:

- Жолаушыларға төнетін қауіптер (шабуылдар, ұрлық, террористік актілер).

- Инфрақұрылымға төнетін қауіптер (саботаж, кибершабуылдар, апаттар).

- Жүктер мен коммерциялық көлікке төнетін қауіптер (контрабанда, теңіз қарақшылығы, тонау).

Зияндылық деңгейіне қарай:

- Жергілікті қауіптер (жеке оқиғалар).

- Аймақтық қауіптер (үлкен территорияны қамтитын апаттар).

- Ғаламдық қауіптер (ірі терактілер, пандемиялар, көлік блокадасы).

3. Көлік объектілеріндегі негізгі қауіптер

3.1. Техногендік қауіптер

- Көлік құралдарының техникалық ақаулары мен істен шығуы.

- Инфрақұрылымның тозуы (ескірген жолдар, көпірлер, тоннельдер).

- Өрттер мен жарылыстар.

- Қауіпті жүктердің төгілуі немесе дұрыс тасымалданбауы.

3.2. Табиғи қауіптер

- Су тасқыны, дауылдар, жер сілкіністері.

- Мұз қату, қарлы борандар, тайғақ жолдар.

- Тұман, шаңды дауылдар, көрінудің нашарлауы.

3.3. Адам факторы

- Ұшқыштар, машинистер, жүргізушілер мен диспетчерлердің қателіктері.

- Еңбек тәртібін бұзу және техникалық регламенттердің сақталмауы.

- Қызметкерлердің шаршауы немесе біліктілігінің төмендігі.

- Жолаушылардың жауапсыз әрекеттері.

3.4. Қылмыстық қауіптер

Терроризм:

- Көлік құралдары мен станцияларда жарылыс ұйымдастыру.

- Ұшақтарды, пойыздарды, автобустарды басып алу.

- Биологиялық және химиялық қаруларды қолдану.

Кибершабуылдар:

- Әуе және теміржол қозғалысын басқару жүйелерін бұзу.

- Навигациялық жүйелерге (GPS) шабуыл жасау.

- Төлем және қауіпсіздік жүйелерін бұзу.

Басқа да қылмыстар:

- Контрабанда және заңсыз жүктерді тасымалдау.

- Ұрлық, тонау және вандализм.

- Көлік құралдарын ұрлау және теңіз қарақшылығы.

4. Көлік объектілеріндегі қауіптердің алдын алу және тәуекелдерді азайту әдістері

4.1. Техникалық шаралар

- Видеобақылау және мониторинг жүйелері.

- Қауіпті заттарды анықтайтын сканерлер мен металл детекторлар.

- Әуежайларда, вокзалдарда және теңіз порттарында бақылау жүйелері.

4.2. Ұйымдастырушылық шаралар

- Қауіпті жүктерді тасымалдау ережелерін күшейту.
- Төтенше жағдайлар кезінде жедел әрекет ету және эвакуациялау жүйесін жетілдіру.

- Қызметкерлердің біліктілігін арттыру (пилоттар, жүргізушілер, диспетчерлер).

4.3. Құқықтық шаралар

- Көлік қауіпсіздігіне қатысты заңнаманы жетілдіру.
- Диверсиялар мен террорлық шабуылдарға қарсы қатаң жазалау шараларын енгізу.

- Халықаралық деңгейде көлік қылмыстарына қарсы күресті күшейту.

5. Көлік қауіпсіздігін дамытудың болашағы

- Көлік қауіптерін болжау үшін жасанды интеллект және Big Data қолдану.

- Автоматтандырылған көлік басқару жүйелерін дамыту.
- Қауіпті жүктерді тасымалдауға халықаралық бақылауды күшейту.
- Көлік қауіпсіздігіне блокчейн және IoT (заттар интернеті) енгізу.

5 тақырып.

Құқық қорғау органдарының профилактикадағы рөлі құқық бұзушылықтар

1. Құқық бұзушылықтың алдын алудың мәні мен маңызы

Құқық бұзушылықтың алдын алу ұғымы – қылмыстар мен әкімшілік құқық бұзушылықтардың алдын алуға және олардың салдарын азайтуға бағытталған шаралар жүйесі.

Алдын алудың маңызы:

- Қылмыс пен құқық бұзушылық деңгейін төмендету.
- Қоғамда құқықтық тәртіпті сақтау.
- Азаматтардың құқықтары мен бостандықтарын қорғау.
- Әлеуметтік шиеленістерді азайту.
- Құқықтық мәдениетті қалыптастыру.

Алдын алудың түрлері:

- Жалпы – заңға бағынатын мінез-құлықты қалыптастыру (құқықтық тәрбие, ақпараттандыру).

- Арнайы – құқық бұзуға бейім топтардың алдын алу (жасөспірімдер, бұрын сотталғандар).

- Жеке – қылмыс жасауға бейім адамдармен жеке жұмыс жүргізу.

2. Құқық қорғау органдары және олардың алдын алу қызметі

Полиция:

- Қоғамдық тәртіпті сақтау және патрульдеу.
- Халықпен алдын алу жұмыстарын жүргізу (әңгімелер, дәрістер, акциялар).

- Бұрын сотталған адамдар мен құқық бұзушылыққа бейім адамдарды бақылау.

- Әкімшілік құқық бұзушылықтарды анықтау және алдын алу.

Тергеу органдары:

- Қылмыстарды тергеу және олардың себептерін анықтау.

- Криминогендік жағдайды талдау және алдын алу шараларын әзірлеу.

Прокуратура:

- Заңдардың орындалуын қадағалау.

- Құқық қорғау органдарының қызметін бақылау.

- Сыбайлас жемқорлық пен лауазымдық қылмыстардың алдын алу.

Сот органдары:

- Құқықтық тәртіпті қамтамасыз ету және жазаны тағайындау.

- Қайталанған қылмыстың алдын алу және сотталғандарды оңалту.

Қылмыстық-атқару жүйесі:

- Сотталғандарды қайта әлеуметтендіру және бейімдеу.

- Шартты түрде мерзімінен бұрын босатылғандарды бақылау.

Ұлттық ұлан және арнайы қызметтер:

- Терроризм мен экстремизмге қарсы күрес.

- Қарудың және есірткі айналымының заңсыздығын бақылау.

- Стратегиялық нысандардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету.

3. Құқық қорғау органдарының алдын алу бағыттары

3.1. Әкімшілік-құқықтық шаралар

- Айыппұлдар, ескертулер және уақытша шектеулерді қолдану.

- Заңдардың сақталуын бақылау (ЖҚЕ, санитарлық нормалар, еңбек заңдары).

- Заңсыз көші-қон мен қылмыстық әрекеттерге қарсы күрес.

3.2. Жедел-ізвестіру шаралары

- Қылмысқа бейім адамдарды анықтау және алдын алу.

- Қауіпті аймақтарды бақылау.

- Цифрлық технологияларды пайдалану (бейнебақылау, деректерді талдау).

3.3. Әлеуметтік-құқықтық жұмыс

- Білім беру мекемелерімен жұмыс (қауіпсіздік сабақтары, құқықтық тәрбие).

- Қолайсыз отбасылар мен жасөспірімдер тобымен жұмыс.

- Сотталғандарды оңалту бағдарламалары.

3.4. Ақпараттық-ағартушылық қызмет

- Бұқаралық акциялар, дәрістер және семинарлар өткізу.

- БАҚ пен әлеуметтік желілер арқылы құқықтық насихат жүргізу.

- Алаяқтық, есірткі, терроризм және құқық бұзушылықтың басқа түрлері туралы ескерту.

4. Құқық бұзушылықтың алдын алудағы проблемалар мен жетілдіру жолдары

Проблемалар:

- Құқық қорғау органдарында кадрлар мен қаржының жетіспеуі.
- Сыбайлас жемқорлық пен қызметтік өкілеттілікті асыра пайдалану.
- Әртүрлі ведомстволар арасындағы үйлестірудің әлсіздігі.
- Құқық қорғау органдарына деген халықтың сенімінің төмендігі.

Жетілдіру жолдары:

- Заманауи технологияларды енгізу (ЖИ, Big Data, биометрия).
- Қызметкерлердің біліктілігін арттыру және кәсіби оқыту.
- Қоғамдық ұйымдармен және жеке сектормен серіктестікті дамыту.
- Полиция мен құқық қорғау органдарының қызметіне бақылауды күшейту.

6 тақырып.

Техникалық қауіпсіздік құралдарын пайдалану

1. Қауіпсіздік техникасының түсінігі мен маңызы

Қауіпсіздік техникасының анықтамасы – адамдардың өмірі мен денсаулығын, мүлікті, ақпаратты және қоғамдық тәртіпті қорғауға арналған құрылғылар, жабдықтар мен жүйелер жиынтығы.

Қауіпсіздік техникасының рөлі:

- Құқық бұзушылықтар мен қылмыстардың алдын алу.
- Қоғамдық және жеке қауіпсіздікті қамтамасыз ету.
- Стратегиялық нысандарға кіруді бақылау.
- Оқиғаларды бақылау және тіркеу.
- Қауіпсіздік жүйелеріндегі адами факторды азайту.

Қауіпсіздік техникасының қолдану салалары:

- Мемлекеттік мекемелер мен стратегиялық объектілер.
- Көлік инфрақұрылымы (әуежайлар, теміржол вокзалдары, метро).
- Офистер, кәсіпорындар мен коммерциялық ұйымдар.
- Тұрғын үйлер, жеке үйлер және қоғамдық орындар.
- Ақпараттық жүйелер мен киберкеңістік.

2. Қауіпсіздік техникасының түрлері

2.1. Бейнебақылау және мониторинг жүйелері

– Жасанды интеллекті бар бейнекамералар (бет-әлпетті тану, мінез-құлықты талдау).

- Көшедегі және ғимарат ішіндегі бейнебақылау жүйелері.
- Жылу түсіргіш және инфрақызыл камералар.
- Бұлтты серверлер арқылы онлайн-мониторинг жүйелері.
- Автоматтандырылған бақылау жүйелері (қозғалысты сезіп іске қосылу, күдікті әрекеттерді талдау).

2.2. Кіруді бақылау және сәйкестендіру

– Электронды құлыптар мен биометриялық жүйелер (саусақ іздері, көз торын сканерлеу).

- RFID-карталар, магниттік кілттер, NFC жүйелері.
- Кодты құлыптар мен PIN-қорғау жүйелері.
- Қашықтан кіруді басқару (домофон, мобильді қосымшалар).

2.3. Дабыл және қауіп туралы хабарлау жүйелері

- Қозғалыс, дыбыс және діріл детекторлары.
- Автоматты полиция және күзет шақыру жүйелері.
- Кіріп кетуді ескертетін сигналдар (сиреналар, жарық индикаторлары).
- Ақылды қауіпсіздік жүйелері (бейнебақылаумен интеграция, мінез-құлықты талдау).

2.4. Өртке қарсы және төтенше жағдай жүйелері

- Автоматты өрт сөндіру жүйелері (су, газ, аэрозоль негізінде).
- Түтін және жылу датчиктері.
- Апаттық жарықтандыру және эвакуация жолдары.
- Электр және газды автоматты түрде өшіру жүйелері.

2.5. Киберқауіпсіздік және ақпаратты қорғау

- Антивирус бағдарламалары және брандмауэрлер (firewall).
- Деректерді шифрлау және қорғалған байланыс арналары.
- Жеке ақпарат пен есептік жазбаларды қорғау.
- Екі факторлы аутентификация, VPN және серверлік қауіпсіздік.
- Желілік трафикті бақылау және кибершабуылдарды анықтау.

3. Қауіпсіздік техникасындағы заманауи технологиялар

- Қауіптерді талдауда жасанды интеллект пен машиналық оқытуды пайдалану.

- Қауіпсіздік жүйелеріндегі «заттар интернеті» (IoT).
- Күзет мақсатында қолданылатын автономды дрондар.
- Бақылау және қадағалау үшін қолданылатын пилотсыз жүйелер.
- 5G технологиясының қауіпсіздік жүйелеріне әсері.
- Биометриялық сәйкестендірудің жаңа әдістері (дауысты, жүріс-тұрысты, жүрек ырғағын тану).

4. Қауіпсіздік техникасын қолданудағы мәселелер мен даму перспективалары

4.1. Мәселелер

- Жоғары құны және енгізу қиындығы.
- Кибершабуылдарға қарсы осалдық (хакерлік шабуылдар, деректерді бұрмалау).
- Жеке деректердің құпиялығы мен заңнамалық шектеулер.
- Қауіпсіздік техникасын заңсыз пайдалану мәселелері (сана бақылауы, жеке өмір құқығын бұзу).

- Құрылғылардың тұрақты техникалық қызмет көрсету қажеттілігі.

4.2. Даму перспективалары

- Автономды қауіпсіздік жүйелерінің дамуы.
- «Ақылды қалалар» жүйелерімен қауіпсіздік құралдарын интеграциялау.
- Деректерді қорғау үшін кванттық криптографияны қолдану.
- Энергоүнемді және экологиялық таза қауіпсіздік жүйелерін дамыту.
- Халықаралық қауіпсіздік стандарттарын жетілдіру және үйлестіру.

7 тақырып.

Террористік қатерлердің алдын алу жөніндегі іс-шаралар

1. Терроризм қауіптерінің түсінігі және көліктегі ерекшеліктері

Терроризм қауіпінің анықтамасы – қоғамда дүрбелең туғызу, адамдардың өміріне, денсаулығына және көлік инфрақұрылымына зиян келтіру мақсатында жасалатын лаңкестік әрекеттердің ықтималдығы.

Көліктегі терроризм қауіптерінің ерекшеліктері:

- Жолаушылардың көп шоғырлануы (автобустар, пойыздар, метро, ұшақтар, вокзалдар, әуежайлар).
- Жоғары мобильділік (көлік құралдарының қозғалыста болуы қауіпсіздікті бақылауды қиындатады).
- Көлік құралдарын қару ретінде пайдалану мүмкіндігі (автокөлікпен шабуыл жасау, әуе кемелерін басып алу).
- Инфрақұрылымның осалдығы (көпірлер, тоннельдер, теміржол желілері, жанармай терминалдары).

2. Көліктегі терроризмнің негізгі түрлері

Тікелей шабуылдар:

- Қоғамдық көлік ішінде бомба жарылыстары.
- Қару қолдану арқылы шабуылдар (ату, пышақпен шабуыл жасау).
- Жолаушыларды кепілге алу (әуе кемелерін, автобустарды, кемелерді басып алу).

Диверсиялар мен қасақана бүлдіру әрекеттері:

- Теміржол рельстерін, көпірлер мен тоннельдерді зақымдау.
- Көлік басқару жүйелеріне араласу (сигнализация жүйелеріне зиян келтіру, диспетчерлік басқаруды бұзу).
- Өрт қою, химиялық және биологиялық шабуылдар жасау.

Кибертерроризм:

- Навигациялық және басқару жүйелерін бұзу.
- Теміржол және әуе қозғалысын реттеуші жүйелерге шабуыл жасау.
- Төлем жүйелерін бұғаттау, көлік инфрақұрылымының жұмысын тоқтату.

3. Мемлекеттік және халықаралық терроризмге қарсы шаралар

3.1. Құқықтық реттеу және халықаралық ынтымақтастық

- Антитерроризмге қатысты заңдар мен құқықтық актілерді қабылдау.
- Халықаралық ұйымдармен (БҰҰ, ИНТЕРПОЛ, ЕАЭО, ШЫҰ) бірлесе әрекет ету.

- Терроризмді қаржыландыруға қарсы санкциялар енгізу.

- Террористік ұйымдар туралы мәліметтермен алмасу.

3.2. Құқық қорғау органдары мен арнайы қызметтердің жұмысы

- Қоғамдық көлік нысандарында полиция бақылауын күшейту.
- Лаңкестік топтарды анықтау және олардың әрекеттерін алдын алу.
- Күдікті адамдар мен жүк тасымалының қатаң тексерісін ұйымдастыру.
- Әлеуметтік желілер мен БАҚ-тағы лаңкестік үгіт-насихатқа мониторинг жүргізу.

4. Көліктегі қауіпсіздікті қамтамасыз етуге арналған кешенді шаралар

4.1. Физикалық қауіпсіздік шаралары

– Металл детекторлар, рентген аппараттары, биометриялық сәйкестендіру жүйелерін орнату.

– Бомбаны іздейтін арнайы үйретілген иттерді пайдалану.

– Жолаушыларды, жүк пен багажды мұқият тексеру.

– Эвакуация жоспарын әзірлеу және жолаушыларды шұғыл әрекет ету шараларына үйрету.

4.2. Инженерлік-техникалық қауіпсіздік құралдары

– Видеобақылау және бет-әлпетті тану жүйелерін орнату.

– Автоматтандырылған кіру және шығу бақылау жүйелерін енгізу.

– Жолаушылардың күдікті әрекеттерін талдау үшін жасанды интеллект қолдану.

– Төтенше жағдайларда жылдам жауап беретін дабыл жүйелерін орнату.

4.3. Киберқауіпсіздікті күшейту

– Навигациялық және диспетчерлік жүйелерді хакерлік шабуылдардан қорғау.

– Электронды төлем жүйелерін қауіпсіз ету.

– Тасымалдау компанияларының қызметкерлеріне киберқауіпсіздік бойынша оқыту жүргізу.

4.4. Қоғамдық және ақпараттық алдын алу шаралары

– Терроризмге қарсы қоғамдық ақпараттандыру және оқыту бағдарламаларын енгізу.

– Радикалды идеологияның таралуына қарсы әрекет ету.

– БАҚ пен әлеуметтік желілер арқылы терроризм қаупі туралы хабардар ету.

– Азаматтардың күдікті әрекеттер туралы құқық қорғау органдарына жедел хабарлауын ынталандыру.

5. Көліктегі терроризммен күресудің мәселелері мен болашағы

5.1. Қазіргі кездегі мәселелер

– Қауіпсіздік шараларының жоғары шығыны.

– Азаматтардың жеке бас бостандығы мен қауіпсіздіктің тепе-теңдігін сақтау.

– Террористердің жаңа технологияларды жылдам меңгеруі.

– Қауіпсіздік қызметкерлерінің кәсіби дайындығының жеткіліксіздігі.

5.2. Болашақ даму перспективалары

– Терроризмді болжау және алдын алу үшін жасанды интеллектті кеңінен қолдану.

– Биометриялық сәйкестендіру технологияларын жетілдіру (дауысты тану, жүріс-тұрысты анықтау).

– Терроризм қаупін төмендету мақсатында халықаралық деңгейде ынтымақтастықты арттыру.

– Көлік қауіпсіздігі саласында жаңа киберқорғау стандарттарын енгізу.

8 тақырып. Қауіпсіздікті қамтамасыз етудегі қоғамның рөлі

1. Қоғамдық қауіпсіздіктің түсінігі мен маңызы

Қоғамдық қауіпсіздік ұғымы – азаматтардың, қоғамның және мемлекеттің қылмыстық, террористік, техногендік және басқа да қауіп-қатерлерден қорғалу жағдайы.

Қауіпсіздіктің қоғам үшін маңызы:

- Адам өмірі, денсаулығы және мүлкін қорғау.
- Қоғамдық тәртіп пен тұрақтылықты сақтау.
- Заңға бағынатын мәдениетті дамыту.
- Әлеуметтік және экономикалық қауіптерді азайту.

Қауіпсіздікке негізгі қауіп-қатерлер:

- Қылмыс (тонау, алаяқтық, зорлық-зомбылық).
- Терроризм және экстремизм.
- Табиғи және техногендік апаттар.
- Кибершабуылдар (интернет-алаяқтық, жеке деректерді бұзу).

2. Қоғамның қауіпсіздікті қамтамасыз етудегі рөлі

2.1. Азаматтардың белсенді қатысуы

- Құқық бұзушылықтар мен күдікті жағдайлар туралы хабарлау.
- Қоғамдық тәртіпті сақтау бойынша ерікті қозғалыстарға қатысу.
- Құқық қорғау органдарымен өзара іс-қимыл жасау.

2.2. Қоғамдық бақылау

– Полиция мен құқық қорғау органдарының қызметіне қоғамдық мониторинг жүргізу.

- Сыбайлас жемқорлық пен билікті асыра пайдалануға қарсы күрес.
- Қауіпсіздік жүйесінде адам құқықтарын сақтауды қадағалау.

2.3. Қауіпсіздік мәдениетін қалыптастыру

- Құқықтық білімді және өзін-өзі қорғау дағдыларын үйрету.
- Қауіпсіздік бойынша оқыту және тренингтер өткізу.
- Жастар арасында құқықтық жауапкершілікті насихаттау.

3. Қоғам мен мемлекеттік құрылымдардың өзара әрекеті

3.1. Құқық қорғау органдарымен ынтымақтастық

– «Қауіпсіз қала», «Көрші бақылауы» сияқты бағдарламаларға қатысу.

– Қоғамдық патрульдер мен ерікті жасақтар құру.

– Құқық бұзушылықтар туралы жедел хабарлау үшін ыстық желілерді пайдалану.

3.2. Бұқаралық ақпарат құралдары мен әлеуметтік желілердің рөлі

- Қауіпсіздік және алдын алу шаралары туралы ақпарат тарату.
- Жалған ақпарат пен экстремизм насихатының алдын алу.
- Киберқылмыс пен интернет-алаяқтыққа қарсы күрес.

3.3. Білім беру және қылмыстың алдын алу бағдарламалары

- Мектептер мен университеттерде қауіпсіздік сабақтарын енгізу.
- Төтенше жағдайларда әрекет ету бойынша оқу-жаттығулар өткізу.
- Құқық бұзушылыққа бейім жастармен жұмыс жасау.

4. Жеке азаматтардың қауіпсіздік үшін жауапкершілігі
 - Заңдарды сақтау және қоғамдық тәртіпке бағыну.
 - Қоғамдық орындарда сақтық таныту.
 - Интернетте жауапты әрекет ету (жалған ақпарат таратпау, заңсыз әрекеттерге қатыспау).
 - Төтенше жағдайларға дайын болу (құтқару қызметтерінің нөмірлерін білу, алғашқы медициналық көмек көрсету дағдылары).
5. Қауіпсіздікті қамтамасыз етудегі қоғамдық қатысудың мәселелері мен болашағы
 - 5.1. Қазіргі мәселелер
 - Азаматтардың құқықтық сауаттылығының төмендігі.
 - Құқық қорғау органдарына деген сенімсіздік.
 - Қоғамдық белсенділіктің төмен деңгейі.
 - Қоғамдық патрульдер кезінде өз бетімен әрекет ету қаупі.
 - 5.2. Болашақ мүмкіндіктер
 - Қоғамдық бақылау үшін цифрлық технологияларды дамыту (онлайн платформалар, бақылау камералары, құқық бұзушылықтар туралы хабарлау қосымшалары).
 - Мемлекет пен қоғам арасындағы өзара іс-қимылды жақсарту.
 - Құқықтық білім мен қауіпсіздік мәдениетін дамыту.
 - Қоғамдық қауіпсіздік саласында халықаралық тәжірибені енгізу.

9 тақырып.

Көліктегі сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтарының алдын алу

1. Сыбайлас жемқорлықтың түсінігі және оның көлік саласындағы көріністері

Сыбайлас жемқорлықтың анықтамасы – жеке немесе топтық мүдделер үшін қызметтік өкілеттіктерді теріс пайдалану.

Көлік саласындағы сыбайлас жемқорлықтың ерекшеліктері:

 - Көлікті реттеудің күрделі жүйесі (лицензиялау, сертификаттау, рұқсат беру құжаттары).
 - Мемлекеттік органдар, тасымалдаушылар және азаматтар арасындағы көп деңгейлі өзара іс-қимыл.
 - Бюджеттік қаражаттың үлкен ағыны мен инвестициялардың жоғары деңгейі.

Көлік саласындағы сыбайлас жемқорлықтың негізгі түрлері:

 - Парақорлық (рұқсат құжаттарын заңсыз беру, рейдтерден босату).
 - Қызмет бабын асыра пайдалану (жеке компаниялардың мүдделерін ілгерілету).
 - Жалған есеп беру (қауіпсіздік нормаларын бұзу, жалған жүк құжаттарын жасау).
 - Мемлекеттік қаражатты жымқыру (жолдарды жөндеу мен инфрақұрылымды дамыту кезінде).

– Қамқоршылық жасау (көлеңкелі тасымалдарды, контрабанданы қорғау).

2. Көліктегі сыбайлас жемқорлықтың себептері мен факторлары

Әкімшілік және құқықтық себептер:

- Көлікті басқарудағы бюрократиялық кедергілер.
- Мемлекеттік сатып алулардағы бақылаудың әлсіздігі.
- Антикоррупциялық тетіктердің тиімді еместігі.

Экономикалық факторлар:

- Көлік саласындағы жалақының төмендігі.
- Көлеңкелі экономиканың жоғары деңгейі.
- Лицензиялау және тіркеу рәсімдерінің қымбаттығы.

Әлеуметтік және мәдени факторлар:

- Халықтың сыбайлас жемқорлыққа төзімділігі.
- Қоғамдық бақылаудың төмен деңгейі.
- Мемлекеттік органдардың қызметінің ашық еместігі.

3. Көліктегі сыбайлас жемқорлықтың алдын алу әдістері мен тетіктері

3.1. Құқықтық шаралар

- Сыбайлас жемқорлыққа қарсы заңнаманы жетілдіру.
- Сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтары үшін жазаны күшейту.
- Көлік саласында сыбайлас жемқорлыққа қарсы арнайы бөлімдер құру.
- Мемлекеттік қызметкерлердің кірістерін міндетті декларациялау.

3.2. Ұйымдастырушылық және әкімшілік шаралар

– Мемлекеттік қызметтерді цифрландыру (құжаттарды онлайн рәсімдеу, электронды тендерлер).

– Адам факторының әсерін азайту (автоматтандырылған жүйелер арқылы шешім қабылдау).

– Мемлекеттік сатып алуларға қоғамдық бақылауды күшейту.

– Көлік саласындағы қызметкерлердің антикоррупциялық тексерістерден өтуі.

3.3. Экономикалық шаралар

– Мемлекеттік қызметкерлердің еңбекақысын арттыру.

– Лицензиялау және тіркеу рәсімдерін жеңілдету.

– Тасымал қызметтерінде монополияны жою және бәсекелестікті арттыру.

3.4. Цифрлық технологияларды қолдану

– Электронды құжат айналымын енгізу (мемлекеттік органдар мен кәсіпкерлер арасындағы байланысты азайту).

– Тендерлер мен көлік қызметтерін онлайн-мониторинг жүйелері арқылы бақылау.

– Бейнебақылау жүйелерін енгізу (көлік инспекциясының рейдтері мен тексерістерін жазу).

– Электронды төлем жүйелерін дамыту (айыппұлдар мен салықтарды ашық төлеу).

3.5. Қоғамдық бақылау және ақпараттандыру

- Сыбайлас жемқорлық фактілері туралы "сенім телефондары" арқылы хабарлау жүйесін дамыту.
- Бұқаралық ақпарат құралдары мен қоғамдық ұйымдарды мемлекеттік сатып алуларды бақылауға тарту.
- Көлік саласы қызметкерлеріне арналған сыбайлас жемқорлыққа қарсы оқыту бағдарламаларын ұйымдастыру.
- Азаматтар үшін онлайн шағым қабылдау платформаларын енгізу.

4. Көліктегі сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясаттың мәселелері мен болашағы

4.1. Қазіргі мәселелер

- Антикоррупциялық заңнаманың орындалуын бақылаудың әлсіздігі.
- Құқық қорғау және бақылаушы органдардың өзіндегі сыбайлас жемқорлық.
- Халықтың құқықтық сауаттылығының төмендігі.
- Көлік қызметтерінің цифрландыруының баяу дамуы.

4.2. Болашақ даму перспективалары

- Сыбайлас жемқорлыққа қарсы халықаралық ынтымақтастықты күшейту.
- Көлік саласын автоматтандыру мен цифрландыруды дамыту.
- Ашықтық пен есептілік қағидаттарын енгізу (Big Data, блокчейн технологиялары).
- Мемлекеттік құрылымдарды қоғамдық бақылауды күшейту.

10 тақырып.

Көлік қауіпсіздігі қызметтерінің жұмысын ұйымдастыру

1. Көлік қауіпсіздігінің түсінігі және маңызы

Көлік қауіпсіздігінің анықтамасы – жолаушыларды, жүктерді, көлік құралдары мен инфрақұрылым нысандарын қылмыстық, террористік, техногендік және табиғи қауіптерден қорғауға бағытталған шаралар кешені.

Қазақстан Республикасындағы (ҚР) көлік қауіпсіздігінің маңызы:

- Көлік жүйесінің үздіксіз және қауіпсіз жұмысын қамтамасыз ету.
- Стратегиялық маңызды көлік инфрақұрылымын қорғау.
- Апаттар, терроризм және құқық бұзушылықтардың алдын алу.
- Экономикалық тұрақтылықты сақтау үшін транзиттік көлік дәліздерін қорғау.

ҚР көлік қауіпсіздігіне негізгі қауіп-қатерлер:

- Терроризм және экстремизм.
- Қарудың, есірткінің және заңсыз тауарлардың айналымы.
- Көлік жүйелеріне кибершабуылдар.
- Көлік саласындағы қауіпсіздік талаптарын бұзу.

2. ҚР көлік қауіпсіздігін қамтамасыз етудің мемлекеттік жүйесі

2.1. Негізгі мемлекеттік органдар

– ҚР Көлік министрлігі – көлік қауіпсіздігі саласындағы саясатты әзірлеу және жүзеге асыру.

– ҚР Ішкі істер министрлігі (полиция, көлік полициясы) – қоғамдық тәртіпті бақылау және көліктегі қылмыспен күресу.

– ҚР Ұлттық қауіпсіздік комитеті (ҰҚК) – терроризм мен экстремизмнің алдын алу.

– ҚР Төтенше жағдайлар министрлігі (ТЖМ) – апаттардың салдарын жою және құтқару жұмыстары.

– ҚР ҰҚК Шекара қызметі – шекаралық және халықаралық көлік нысандарындағы қауіпсіздікті қамтамасыз ету.

2.2. Жекеменшік және корпоративтік қауіпсіздік қызметтері

– Жеке күзет ұйымдары (ЧОП) – теміржол бекеттерінде, әуежайларда, автовокзалдарда қауіпсіздікті қамтамасыз ету.

– Көлік компанияларындағы қауіпсіздік бөлімдері (ҚТЖ, әуе компаниялары, автобус тасымалдаушылары) – рұқсатнамалық бақылау, қауіп-қатерлерді мониторингтеу.

– Сақтандыру компаниялары – көлік тәуекелдерін басқару, апаттар мен құқық бұзушылықтардың салдарын қаржылық қорғау.

3. Көлік қауіпсіздігі қызметтерінің жұмысын ұйымдастыру

3.1. Көлік объектілерінің физикалық қорғанысы

– Кіру және шығуды бақылау (металл іздегіштер, тексеру жүйелері).

– Теміржол бекеттері, әуежайлар, метро және автовокзалдарды күзету.

– Жарылғыш заттар мен есірткіні анықтау үшін кинологиялық қызметтерді қолдану.

3.2. Инженерлік-техникалық қауіпсіздік шаралары

– Жасанды интеллекті бар бейнебақылау және тұлғаны тану жүйелерін енгізу.

– Стратегиялық көлік объектілеріне рұқсатты автоматтандырылған бақылау жүйесін орнату.

– Жолаушылар және жүк терминалдарында қауіпті заттарды анықтайтын сенсорларды пайдалану.

3.3. Көлік жүйелерінің киберқауіпсіздігі

– Навигациялық және диспетчерлік жүйелерді хакерлік шабуылдардан қорғау.

– Электрондық транзакцияларды қорғау және заңсыз қаржылық операцияларды анықтау.

– Интернеттегі ықтимал қауіптерді анықтау және алдын алу шаралары.

3.4. Ұйымдастырушылық қауіпсіздік шаралары

– Қауіпсіздік нұсқаулықтары мен регламенттерін әзірлеу және енгізу.

– Қызметкерлерді төтенше жағдайларда әрекет етуге дайындау.

– Мемлекеттік және жеке қауіпсіздік құрылымдары арасындағы өзара іс-қимылды ұйымдастыру.

- Жолаушылар мен көлік саласы қызметкерлеріне қауіпсіздік ережелері туралы ақпарат беру.

4. ҚР көлік қауіпсіздігінің нормативтік-құқықтық базасы

4.1. Негізгі заңдар мен нормативтік актілер

- ҚР «Көлік қауіпсіздігі туралы» заңы.
- ҚР «Терроризмге қарсы іс-қимыл туралы» заңы.
- ҚР Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексі (көлік қауіпсіздігіне қатысты баптар).

- Халықаралық келісімдер (ИКАО, ИМО, БҰҰ, ЕАЭО).

4.2. Мемлекеттік бақылау және қадағалау

- Көлік қауіпсіздігіне жауапты құрылымдарды лицензиялау және сертификаттау.

- Көлік ұйымдарының қауіпсіздік талаптарына сәйкестігін тексеру.
- Қауіпсіздік нормаларын бұзғандар үшін жауапкершілікті күшейту.

5. ҚР көлік қауіпсіздігін дамытудың мәселелері мен болашағы

5.1. Қазіргі мәселелер

- Көлік қауіпсіздік қызметтерін қаржыландырудың жеткіліксіздігі.
- Сыбайлас жемқорлық және бақылаушы органдардағы құқық бұзушылықтар.

- Жаңа қауіпсіздік технологияларын енгізудегі қиындықтар.
- Өртүрлі мемлекеттік құрылымдар арасындағы үйлестірудің әлсіздігі.

5.2. Болашақ даму перспективалары

- Ақылды көлік қауіпсіздігі жүйелерін енгізу (ЖИ, Big Data, болжамды аналитика).
- Автономды және дрон-технологияларды дамыту.
- Халықаралық көлік қауіпсіздігі стандарттарын жетілдіру және енгізу.
- Қоғамдық бақылауды күшейту және қауіпсіздік шаралары туралы халықтың хабардарлығын арттыру.

11 тақырып.

Көлік объектілерінде бұзушылармен жұмыс істеу әдістері

1. Көлік объектілеріндегі құқық бұзушылардың түрлері мен түсінігі

Құқық бұзушының анықтамасы – жолаушылардың, қызметкерлердің және инфрақұрылымның қауіпсіздігіне қауіп төндіретін заңсыз әрекеттер жасайтын тұлғалар.

Құқық бұзушылардың негізгі санаттары:

- Әкімшілік құқық бұзушылар (билеттің болмауы, қоғамдық орындарда темекі шегу, ұсақ бұзақылық).
- Қылмыстық құқық бұзушылар (ұрлық, алаяқтық, төбелес, вандализм).
- Террористер мен экстремистер (жарылғыш заттарды қолдану қаупі, көлікті басып алу).
- Киберқылмыскерлер (көлік жүйелерін бұзу, жалған билеттер тарату, төлем жүйелеріне шабуыл жасау).

- Рұқсат етілмеген тұлғалар (стратегиялық көлік объектілеріне заңсыз кіру әрекеттері).

2. Құқық бұзушыларды анықтау және алдын алу әдістері

2.1. Техникалық бақылау құралдары

- Бет-әлпетті тану және күдікті әрекеттерді анықтайтын бейнебақылау жүйелері.

- Металл іздегіштер, рентген-сканерлер, жарылғыш заттарды анықтайтын детекторлар.

- Билеттерді бақылау үшін цифрлық және биометриялық жүйелерді пайдалану.

- Көлік объектілеріндегі қауіпсіздікті автоматтандырылған бақылау жүйелері.

2.2. Жедел-іздігіру шаралары

- Көлік полициясы мен күзет қызметінің патрульдеу жұмыстары.

- Ұйымдасқан қылмыстық топтарды анықтау үшін жедел қызметкерлерді енгізу.

- Күдікті тұлғаларды құқық қорғау органдарының дерекқорымен салыстыру.

- Тыйым салынған заттарды іздеу үшін кинологиялық қызметтерді пайдалану.

2.3. Алдын алу шаралары

- Жолаушылар мен қызметкерлер арасында түсіндіру жұмыстары.

- Құқық бұзушылықтардың салдары туралы ақпараттық тақтайшалар, дыбыстық хабарландырулар.

- Әкімшілік айыппұлдар мен жаза түрлерін қатандату.

- Күдікті әрекеттер туралы хабарлау үшін жедел желілер мен мобильді қосымшаларды енгізу.

3. Құқық бұзушылықтарға жауап беру әдістері

3.1. Әкімшілік шаралар

- Ескерту жасау және ресми ескерту беру.

- Құқық бұзушыларға айыппұл салу.

- Құқық бұзушыны көлік объектісінен шығару.

- Қайталанған заң бұзушылықтар үшін кіруге тыйым салу (қара тізімге енгізу).

3.2. Күш қолдану және ұстау

- Кедергі жасау немесе қарсылық көрсеткен жағдайда күш қолдану.

- Полицияны шақыру және құқық бұзушыны ұстау.

- Күдіктілерді арнайы бөлмеде оқшаулау және тінту жүргізу.

3.3. Құқықтық жауапкершілік және сотқа беру

- Қылмыстық істерді прокуратураға тапсыру.

- Сот шешімдері (айыппұлдар, әкімшілік қамау, қоғамдық жұмыстар).

- Қазақстан аумағында заңсыз әрекеттер жасаған шетелдіктерді депортациялау.

4. Қауіпсіздік қызметтерінің құқық бұзушылармен жұмыс істеу жүйесі
 - Көлік полициясы, күзет құрылымдары мен арнайы қызметтердің өзара әрекеттестігі.
 - Ұстау және қауіп-қатерді жою бойынша бірлескен оқу-жаттығулар ұйымдастыру.
 - Көлік саласындағы халықаралық қылмысқа қарсы күресте шетелдік құқық қорғау органдарымен серіктестік.
5. Құқық бұзушылармен жұмыс істеудегі мәселелер мен болашағы
 - 5.1. Қазіргі кездегі мәселелер
 - Қауіпсіздік жүйелерінің жеткіліксіз техникалық жабдықталуы.
 - Жеке күзет құрылымдарының шектеулі өкілеттіктері.
 - Көлік қауіпсіздік қызметкерлерінің дайындық деңгейінің төмендігі.
 - Заңнамалық актілердегі кемшіліктер мен құқық қорғау органдарындағы сыбайлас жемқорлық.
 - 5.2. Болашақ мүмкіндіктер
 - Жасанды интеллект негізіндегі қауіпсіздік жүйелерін енгізу.
 - Құқық бұзушылар туралы халықаралық дерекқорларды кеңейту.
 - Құқықтық реттеуді жетілдіру және жазалау шараларын күшейту.
 - Қоғамдық бақылауды арттыру және жолаушылардың жауапкершілігін күшейту.

12 тақырып.

Жүк тасымалдау қауіпсіздігі

- . Жүк тасымалының қауіпсіздігі туралы түсінік және маңызы
- Жүк тасымалының қауіпсіздігі – жүктің бүтіндігі мен сақталуын, көлік инфрақұрылымының, персонал мен қоршаған ортаның қорғалуын қамтамасыз ететін шаралар жүйесі.
- Қазақстандағы жүк тасымалының стратегиялық маңызы:
- ҚР – Еуразиядағы ірі транзиттік көлік дәліздерінің бірі.
 - Экономиканың тұрақты дамуы үшін жүк тасымалының қауіпсіздігі маңызды рөл атқарады.
 - Логистикалық және көлік салаларының тиімділігі халықаралық сауданың дамуына әсер етеді.
2. Жүк тасымалы қауіпсіздігіне төнетін негізгі қауіптер
- Физикалық қауіптер:
- Жүктің ұрлануы, бүлінуі немесе жоғалуы.
 - Автокөлік, теміржол, әуе және теңіз көлігіндегі авариялар мен апаттар.
 - Контрабанда және заңсыз жүк тасымалдау.
- Техногендік және экологиялық қауіптер:
- Қауіпті жүктерді (химиялық, радиоактивті, жанғыш заттар) тасымалдау кезінде орын алатын апаттар.
 - Жол-көлік оқиғалары салдарынан қоршаған ортаға зиян келтіру.
- Киберқауіптер:
- Жүк тасымалдау деректерінің бұзылуы немесе ұрлануы.

- GPS және навигациялық жүйелерге шабуыл жасау.
- Логистикалық жүйелердің хакерлік шабуылдарға ұшырауы.

3. Жүк тасымалының қауіпсіздігін қамтамасыз етудің негізгі шаралары

3.1. Құқықтық және әкімшілік шаралар

Нормативтік-құқықтық актілер:

- ҚР «Көлік туралы» заңы.
- ҚР «Жүк тасымалдау ережелері».
- Халықаралық тасымалдау бойынша келісімдер (ТМД, ЕАЭО, ИМО, ИКАО).

Жүк тасымалдауды мемлекеттік реттеу:

- Көлік комитеті, Кедендік бақылау қызметі, Экологиялық және санитарлық қадағалау органдары.
- Көлік компанияларын лицензиялау және сертификаттау.
- Мемлекеттік және жеке компаниялардың қауіпсіздік ережелерін сақтауды бақылауы.

3.2. Техникалық және инженерлік қауіпсіздік шаралары

Қауіпсіздік технологияларын енгізу:

- GPS және RFID жүйелері арқылы жүкті қадағалау.
- Бейнебақылау және дабыл жүйелерімен қамтамасыз ету.
- Жүкті пломбалау және мөрлеу жүйелерін жетілдіру.

Көліктің техникалық жағдайын бақылау:

- Жүк көліктеріне, теміржол вагондарына және контейнерлерге техникалық қызмет көрсету.
- Жүк тасымалдауға арналған көлік құралдарының қауіпсіздік талаптарына сәйкестігін тексеру.

3.3. Ұйымдастырушылық және логистикалық қауіпсіздік шаралары

Тасымалдау алдында жүргізілетін тексерулер:

- Жүктің құжаттарының дұрыстығын тексеру.
- Тасымалдаушы компанияның қауіпсіздік талаптарына сәйкестігін бақылау.

Жол жүру қауіпсіздігі:

- Маршрутты алдын ала жоспарлау және қауіпті аймақтардан аулақ болу.
- Жүргізушілердің еңбек және демалыс режимін сақтау.

Көлік нысандарындағы қауіпсіздік шаралары:

- Автожолдар, теміржол вокзалдары, әуежайлар мен порттарда қауіпсіздікті күшейту.

- Жүкті тиеу және түсіру аймақтарында қауіпсіздік бақылауын жүргізу.

3.4. Киберқауіпсіздікті қамтамасыз ету

- Логистикалық компаниялардың ақпараттық жүйелерін қорғау.
- Тасымалдау құжаттарын цифрлық шифрлау.
- GPS және басқа да электрондық жүйелердің хакерлік шабуылдарға қарсы қорғанысын күшейту.

4. Қауіпті жүктерді тасымалдау қауіпсіздігі

ҚР заңнамасындағы талаптар:

- Қауіпті жүктерді тасымалдау ережелері.
- Жүргізушілер мен тасымалдаушыларға қойылатын біліктілік талаптары.

Қауіпті жүктерді тасымалдау кезінде сақталуы тиіс шаралар:

- Арнайы белгілеу және таңбалау.
- Арнайы көлік құралдарын пайдалану.
- Төтенше жағдайлар кезінде әрекет ету алгоритмдері.

Қауіпті жүктерді халықаралық стандарттарға сәйкес тасымалдау:

- ADR (Еуропалық қауіпті жүктерді тасымалдау келісімі).
- IMDG Code (теңіз көлігімен қауіпті жүктерді тасымалдау).

5. Проблемалар және даму перспективалары

5.1. Жүк тасымалы қауіпсіздігінің өзекті мәселелері

- Жүк тасымалдаудағы заңсыздықтар (контрабанда, жемқорлық).
- Қауіпті жүктерді тасымалдау бойынша қауіпсіздік стандарттарының жеткіліксіздігі.

- Көлік және инфрақұрылым нысандарының әлсіз қорғалуы.
- Киберқауіптерге қарсы қорғаныс деңгейінің төмендігі.

5.2. Жүк тасымалы қауіпсіздігін арттырудың болашағы

- Инновациялық технологияларды енгізу (жасанды интеллект, Big Data, блокчейн).
- Электронды құжат айналымын толық цифрландыру.
- Халықаралық стандарттарға сәйкестікті қамтамасыз ету және серіктестікті кеңейту.
- Логистика саласында қауіпсіздік қызметкерлерін кәсіби оқыту.
- Жүк тасымалы қауіпсіздігі бойынша мемлекеттік-жекеменшік әріптестікті дамыту.

13 тақырып.

Құқық бұзушылықтың алдын алудың тиімді стратегиялары

1. Құқық бұзушылықтың алдын алу ұғымы және оның маңызы

Құқық бұзушылықтың алдын алу – қылмыстар мен әкімшілік құқық бұзушылықтардың алдын алуға бағытталған мемлекеттік, құқық қорғау органдары мен қоғамның кешенді шаралар жүйесі.

Қазақстан Республикасында құқық бұзушылықтың алдын алудың маңызы:

- Қоғамдық тәртіп пен тұрақтылықты сақтау.
- Қылмыс деңгейін төмендету және азаматтардың қауіпсіздігін арттыру.
- Экономикалық шығындарды азайту және құқық қорғау жүйесінің тиімділігін көтеру.
- Жастар мен әлеуметтік осал топтардың құқық бұзушылыққа тартылуын болдырмау.

2. Қазақстанда құқық бұзушылықтың алдын алудың негізгі бағыттары

- Құқық қорғау органдарының алдын алу жұмыстары (полиция, прокуратура, ҰҚК, сот органдары).

- Құқықтық және заңнамалық шаралар (заңдарды жетілдіру, әкімшілік және қылмыстық жазаларды қатаңдату).

- Әлеуметтік және экономикалық факторларды реттеу (жұмыссыздықты азайту, халықтың өмір сүру деңгейін көтеру).

- Білім беру және құқықтық насихаттау (азаматтардың құқықтық мәдениетін дамыту, жастарға құқықтық білім беру бағдарламаларын енгізу).

3. Құқық бұзушылықтың алдын алу стратегиялары

3.1. Жалпы алдын алу стратегиялары

Құқықтық білім беру және насихаттау:

- Мектептер мен ЖОО-ларда құқықтық пәндерді енгізу.

- БАҚ және әлеуметтік желілер арқылы құқықтық ақпараттандыру.

- Құқық қорғау органдары мен қоғам арасындағы ашықтықты арттыру.

Қоғамдық тәртіпті қамтамасыз ету:

- Қоғамдық жерлерде бейнебақылау жүйесін кеңейту.

- Тәртіп бұзушылықтарды ерте анықтау және алдын алу.

- «Қауіпсіз қала» бағдарламаларын енгізу.

3.2. Арнайы алдын алу стратегиялары

Құқық бұзушылыққа бейім топтармен жұмыс:

- Жасөспірімдер арасындағы қылмыстың алдын алу.

- Әлеуметтік осал топтарды жұмысқа орналастыру бағдарламалары.

- Қылмысты қайталау қаупі бар адамдармен жеке жұмыс жүргізу.

Құқық қорғау органдарының тиімділігін арттыру:

- Жедел әрекет ету топтарының жұмысын жақсарту.

- Полицейлердің кәсіби деңгейін көтеру.

- Құқық қорғау жүйесінде жаңа технологияларды пайдалану (жасанды интеллект, Big Data, криминологиялық аналитика).

3.3. Жеке алдын алу стратегиялары

Азаматтардың құқықтық санасын көтеру:

- Заң нормаларын қатаң сақтау.

- Жеке қауіпсіздік дағдыларын қалыптастыру.

- Ата-аналардың балаларға құқықтық тәрбие беруі.

Құқық бұзушылықты ерте анықтау және алдын алу:

- Психологиялық және әлеуметтік қызметтердің жұмысын күшейту.

- Отбасындағы зорлық-зомбылықтың алдын алу шаралары.

- Кәмелетке толмағандардың құқық бұзушылықтарын ерте анықтау.

4. Құқық бұзушылықтың алдын алу үшін заманауи технологияларды қолдану

Бейнебақылау және смарт-қалалар жүйелері:

- «Сергек» жүйесі арқылы көлік қозғалысын және қоғамдық тәртіпті бақылау.

- Қоғамдық орындардағы қауіпсіздік деңгейін арттыру.

Цифрлық технологиялар және жасанды интеллект:

- Қылмысты болжау және талдау жүйелері.

- Криминологиялық деректер базасын пайдалану.

Әлеуметтік желілер мен интернеттегі қылмыстарды бақылау:

- Киберқылмыстар мен интернет алаяқтығының алдын алу.
- Экстремизм мен заңсыз әрекеттерді ерте анықтау.

5. Қазақстандағы құқық бұзушылықтың алдын алудағы мәселелер мен болашағы

5.1. Қазіргі кездегі мәселелер

- Құқық қорғау органдары мен қоғам арасындағы сенімсіздік.
- Жастар арасындағы қылмыс деңгейінің өсуі.
- Экономикалық тұрақсыздықтың құқық бұзушылыққа әсері.
- Тиімді құқықтық реформалардың баяу жүзеге асырылуы.

5.2. Болашақ даму перспективалары

- Халықаралық тәжірибені енгізу (Еуропа, АҚШ, Сингапур үлгілері).
- Полиция мен қоғам арасындағы ашық диалогты дамыту.
- Криминологиялық зерттеулер мен ғылыми негізделген стратегияларды қолдану.

– Құқық бұзушылықтың алдын алу бағдарламаларының тиімділігін бағалау және жетілдіру.

14 тақырып.

Көлік объектілеріндегі құқық бұзушылықтардың түрлері

1. Көлік объектілеріндегі құқық бұзушылықтардың түсінігі және маңызы

Құқық бұзушылықтың анықтамасы – көлік объектілеріндегі белгіленген ережелерді бұзу, қоғамдық тәртіпке және қауіпсіздікке зиян келтіру, әкімшілік немесе қылмыстық жауапкершілікке әкелетін әрекеттер.

Көліктегі құқық бұзушылықтарды зерттеудің маңызы:

- Жолаушылардың, персоналдың және жүктердің қауіпсіздігін қамтамасыз ету.
- Мемлекет пен көлік компанияларының экономикалық шығындарын азайту.

– Апаттардың, көлік оқиғаларының алдын алу.

– Қылмыстық қауіптермен (терроризм, ұрлық, контрабанда) күресу.

2. Көлік объектілеріндегі құқық бұзушылықтардың жіктелуі

Көлік саласындағы құқық бұзушылықтар әкімшілік, қылмыстық және тәртіптік деп бөлінеді.

2.1. Әкімшілік құқық бұзушылықтар

Жол қозғалысы ережелерін бұзу (ЖҚЕ):

– Жылдамдықты арттыру, бағдаршамның қызыл түсіне өту, дұрыс емес тұрақ қою.

– Жолаушылар мен жүктерді тасымалдау ережелерін бұзу.

Қоғамдық тәртіпті бұзу:

– Көлікте темекі шегу, алкогольді ішімдік ішу, есірткі қолдану.

– Қоғамдық көліктегі тәртіпсіздік (төбелес, бұзақылық).

Экологиялық құқық бұзушылықтар:

– Көлік объектілерін ластау.

– Вокзалдарда, станцияларда және әуежайларда қалдықтарды дұрыс жоймау.

Рұқсатсыз аймақтарға кіру: Вокзалдар, әуежайлар, теміржол станцияларындағы арнайы бақылау аймақтарына заңсыз кіру әрекеттері.

2.2. Қылмыстық құқық бұзушылықтар

Көлік қауіпсіздігіне қарсы қылмыстар:

- Мас күйінде көлік жүргізу.
- Көлік құралдарын пайдаланудағы қауіпсіздік талаптарын бұзу, адам өліміне немесе үлкен шығындарға әкелуі.

Меншікке қарсы қылмыстар:

- Ұрлық, тонау, алаяқтық.
- Жүктің ұрлануы, вандализм, көлікке қасақана зиян келтіру.

Терроризм және экстремизм:

- Жарылғыш заттар туралы жалған ақпарат тарату, лаңкестік шабуылдарды ұйымдастыру.

- Көлікті басып алу, заңсыз қару-жарақ тасымалдау.

Сыбайлас жемқорлық және қызметтік қылмыстар:

- Рұқсат қағаздары мен лицензияларды заңсыз беру.
- Көлік инспекторларының өз қызметтік өкілеттіктерін асыра пайдалануы.

2.3. Тәртіптік құқық бұзушылықтар

Көлік қызметкерлерінің еңбек тәртібін бұзуы:

- Жұмысқа кешігу, өз қызметтік міндеттерін дұрыс орындамау.
- Қауіпсіздік талаптарын сақтамау (көліктің техникалық жағдайын тексермеу, немқұрайлылық).

Жолаушыларға қызмет көрсету ережелерін бұзу:

- Жолаушыларға дөрекі қарым-қатынас жасау.
- Билеттерді белгіленген ережелерді сақтамай сату.

3. Көлік саласындағы құқық бұзушылықтардың себептері

Әлеуметтік-экономикалық факторлар: жұмыссыздық, халықтың табыс деңгейінің төмендігі, әлеуметтік теңсіздік.

Ұйымдастырушылық және инфрақұрылымдық факторлар:

- Көлік объектілерінде қауіпсіздік шараларының жеткіліксіздігі.
- Бейнебақылау мен күзет жүйелерінің жетіспеушілігі.

Құқықтық факторлар:

- Заңнаманың қатаң еместігі, жазалау шараларының тиімді болмауы.
- Құқық қорғау органдарының жұмысының әлсіздігі.

4. Көліктегі құқық бұзушылықтардың алдын алу шаралары

4.1. Заңнамалық шаралар

- Көлік қауіпсіздігі туралы заңдарды жетілдіру.
- Қайталанған құқық бұзушылықтар үшін жазаны күшейту.

4.2. Оперативтік және техникалық шаралар

- Бейнебақылау камералары, қозғалысты анықтайтын сенсорлар, металл іздегіштер орнату.

- Көлік полициясы мен күзет қызметкерлерінің санын көбейту.

4.3. Әлеуметтік және алдын алу шаралары

- Көлік қызметкерлеріне қауіпсіздік бойынша арнайы оқыту жүргізу.
- Жолаушылардың құқықтық сауаттылығын арттыру бойынша ақпараттық жұмыстар ұйымдастыру.

15 тақырып.

Көліктегі, жол шаруашылығындағы әкімшілік құқық бұзушылықтар

1. Көлік және жол шаруашылығындағы әкімшілік құқық бұзушылықтардың түсінігі мен маңызы

Әкімшілік құқық бұзушылықтың анықтамасы – бұл қоғамдық тәртіпке, қауіпсіздікке, азаматтардың құқықтары мен мүдделеріне қауіп төндіретін, заңға қайшы жасалған әрекет немесе әрекетсіздік, ол үшін әкімшілік жауапкершілік қарастырылған.

Көлік және жол саласындағы әкімшілік құқық бұзушылықтарды зерттеудің маңызы:

- Жүргізушілер, жолаушылар және жаяу жүргіншілердің қауіпсіздігін қамтамасыз ету.
- Жол-көлік оқиғаларының санын азайту.
- Көлік инфрақұрылымына зиян келтіруді болдырмау.
- Құқық қорғау органдары мен бақылаушы қызметтердің жұмысын жетілдіру.

2. Көлік және жол шаруашылығындағы әкімшілік құқық бұзушылықтардың түрлері

Әкімшілік құқық бұзушылықтар бірнеше санатқа бөлінеді.

2.1. Жол қозғалысы ережелерін (ЖҚЕ) бұзу

- Жылдамдықты шектеуден асыру.
- Бағдаршамның қызыл түсіне өту.
- Қарсы жолаққа шығып кету.
- Дұрыс емес жерде тоқтау және көлік қою.
- Мас күйінде көлік жүргізу.
- Құжатсыз көлік жүргізу (жүргізуші куәлігі, сақтандыру, техникалық тексеру жоқ болуы).

- Жаяу жүргіншілерге жол бермеу.

2.2. Көлік құралдарын пайдалану ережелерін бұзу

- Техникалық ақауы бар көлікті жүргізу.
- Көлікті заңсыз қайта жабдықтау (рұқсатсыз техникалық өзгерістер енгізу).
- Міндетті техникалық тексеруден өтпеу.
- Жүк көліктерінің рұқсат етілген салмақтық және көлемдік шектерді бұзуы.
- Жолаушыларды тасымалдау ережелерін бұзу (артық жолаушылар тасымалдау, қауіпсіздік белдігін тақпау).

2.3. Жолаушы және жүк тасымалдау ережелерін бұзу

– Лицензиясыз жолаушы тасымалдау (такси қызметінің рұқсатсыз жұмыс істеуі).

– Қауіпті жүктерді тасымалдау ережелерін бұзу.

– Жолаушыларды белгіленбеген жерлерде түсіру және отырғызу.

– Жол жүру жеңілдіктерін беруден бас тарту.

2.4. Жол шаруашылығындағы әкімшілік құқық бұзушылықтар

– Жол жабындарына, жол белгілеріне, бағдаршамдарға зиян келтіру.

– Жолдарды заңсыз қазу және жөндеу жұмыстарын жүргізу.

– Жолдарды күтіп-ұстау ережелерін бұзу (қарды уақытылы тазаламау, шұңқырларды жөндемеу).

– Дұрыс жол белгілері мен бағдаршамдардың орнатылмауы.

2.5. Көліктегі экологиялық құқық бұзушылықтар

– Атмосфераға зиянды қалдықтарды нормадан артық шығару.

– Техникалық регламенттерге сәйкес келмейтін автокөліктерді пайдалану.

– Қоршаған ортаны ластайтын жүктерді дұрыс тасымалдамау.

3. Әкімшілік құқық бұзушылықтар үшін жауапкершілік

3.1. Әкімшілік жазалардың түрлері

– Айыппұлдар (жүргізушілерге, тасымалдаушыларға, заңды тұлғаларға).

– Жүргізуші куәлігінен айыру.

– Көлік құралын тәркілеу немесе уақытша тоқтату.

– Ескерту немесе заң бұзушылықты жою туралы нұсқама беру.

3.2. Әкімшілік құқық бұзушылықтарды бақылаушы органдар

– Жол полициясы – жол қозғалысын бақылау, жүргізушілерді жауапкершілікке тарту.

– Транспорттық бақылау комитеті – тасымалдау қызметтерін және көлік құралдарының техникалық жағдайын тексеру.

– Экологиялық инспекциялар – автокөліктерден шығатын зиянды қалдықтарды бақылау.

– Жергілікті атқарушы органдар – жол инфрақұрылымын күтіп-ұстау.

4. Әкімшілік құқық бұзушылықтардың негізгі себептері

– Адам факторы (немқұрайдылық, құқықтық сауатсыздық, көлік жүргізу мәдениетінің төмендігі).

– Бақылаудың әлсіздігі (жол полициясы мен көлік инспекцияларының жеткіліксіз жұмысы).

– Жол инфрақұрылымының нашарлығы (шұңқырлар, жарықтандырудың жетіспеуі, жол белгілерінің болмауы).

– Әлеуметтік-экономикалық факторлар (қаржыландырудың жетіспеуі, сыбайлас жемқорлық, айыппұлдардың төмен мөлшері).

5. Әкімшілік құқық бұзушылықтарды азайту жолдары

5.1. Заңнаманы жетілдіру

– Жол қозғалысы ережелерін қасақана бұзғандар үшін айыппұлдарды арттыру.

- Техникалық байқау талаптарын қатаңдату.
- Қоршаған ортаға зиян келтіретін автокөліктерге шектеу қою.

5.2. Қазіргі заманғы технологияларды пайдалану

- Интеллектуалды көлік жүйелерін енгізу («Сергек» камераларын көбейту).
- Көліктік инспекцияларды автоматтандыру (электронды айыппұлдар, сандық бақылау жүйелері).
- Құқық бұзушылықтарды болжауға арналған аналитикалық жүйелерді пайдалану.

5.3. Құқықтық насихат және алдын алу шаралары

- Жүргізушілер мен жаяу жүргіншілердің құқықтық сауаттылығын арттыру.
- Қауіпсіз жол қозғалысы туралы ақпараттық науқандар ұйымдастыру.
- Жүргізушілерді қайта даярлау және біліктілікті арттыру жүйесін дамыту.

II БӨЛІМ

«КӨЛІК ОБЪЕКТІЛЕРІНДЕГІ ҚҰҚЫҚ БҰЗУШЫЛЫҚТЫҢ АЛДЫН АЛУ» ПӘНІН ОҚУ БОЙЫНША ӘДІСТЕМЕЛІК НҰСҚАУЛЫҒЫ

«Көлік объектілеріндегі құқық бұзушылықтың алдын алу» пәнін оқу кезеңінде білім алушылар әр тақырып бойынша:

- ұсынылған оқулықтарды, оқу құралдарын және нормативтік актілерді зерделеу;
- оқытылған оқу материалының құрылымдық-логикалық схемаларын құру;
- сөздіктермен және анықтамалықтармен жұмыс істеу;
- электрондық ресурстардан оқу құралдарын зерделеу;
- семинар сабақтарына баяндамалар мен хабарламалар дайындау;
- практикалық сабаққа оқу-кәсіби міндеттерді шешу.

«Көлік объектілеріндегі құқық бұзушылықтың алдын алу» пәнін оқу барысында білім алушы оқуға ұсынылған негізгі және қосымша әдебиеттерге назар аударуы керек. Негізгі әдебиеттерде жетекші құқықтанушы ғалымдар жазған дереккөздердің тізімі бар және басылымдардың әрқайсысы ұсынылған дәрістер курсымен қатар материалды игеруге негіз бола алады. Дәріс, оқу материалын зерделеу кезінде құқықтық реттеудің негізі және заңгердің қызметіндегі негізгі құрал болып табылатын нормативтік материалға назар аудару қажет. Әрбір тұжырым, құқық қолданушының пікірі нормативті-негізді болуы керек немесе теориялық тұрғыдан негізделген және ғылыми қауымдастық мойындауы керек (дәл осындай ақпарат берілген дәрістер курсын және әдебиеттер тізіміндегі негізгі дереккөздерді қамтиды). Нормативтік актілерді зерделеу кезінде пайдаланылатын ақпараттың өзектілігіне назар аудару керек (соңғы өзгерістер мен толықтыруларды қадағалаңыз), студенттер көбінесе ескірген актілерді қолданады, бейсаналық қателік жібереді, осылайша білімнің бұрмаланған жүйесін қалыптастырады.

Тест тапсырмаларын шешуге дайындық кезінде әрқашан тақырып бойынша ұсынылған дәріс, оқу және нормативтік материалдармен танысыңыз, негізгі ұғымдарды, олардың белгілерін жазыңыз, материалды бірнеше рет қайталаңыз, содан кейін ғана тест тапсырмаларын шешуге кірісіңіз.

Кітаппен жұмыс жасағанда әдебиетті тандап, оны дұрыс оқуды, жазбаларды жүргізуді үйрену керек. Кітаппен ұтымды жұмыс істеу дағдылары әрқашан уақыт пен күш - жігерді үнемдейтінін есте ұстаған жөн. Оқулық бойынша материалды зерттей отырып, келесі сұраққа тек алдыңғы сұрақты дұрыс түсінгеннен кейін, қағаздағы барлық есептер мен тезистерді сипаттағаннан кейін ғана өту керек (соның ішінде оқулықта алынып тасталғандар немесе өз бетінше қорытынды жасау үшін дәрістерге берілгендер).

Курстың негізгі ұғымдарын анықтауға ерекше назар аудару керек. Мұндай анықтамаларды түсіндіретін мысалдарды егжей-тегжейлі талдап, ұқсас

мысалдарды өз бетінше құра білу керек. Сіз не үйреніп жатқаныңыз туралы нақты идеяға қол жеткізуіңіз керек. Дәптерде (арнайы бөлінген өрістерде) рефератты толықтыру пайдалы.

Оқулықтармен және кітаптармен өзіндік жұмыс (сонымен қатар оқытушы дәрістерде белгілеген мәселелерді өзіндік теориялық зерттеу) – бұл теориялық білім мен практикалық дағдыларды қалыптастырудың маңызды шарты. Оқу процесінің қажетті, маңызды нысаны семинарлық (практикалық) сабақтар болып табылады. Олар дәрістерде және арнайы көздер бойынша өзіндік жұмыс нәтижесінде алынған білімді шоғырландыруға және тереңдетуге ықпал етеді. Семинарлар мұғалімдердің өзіндік жұмысын бақылау құралы ғана емес, сонымен қатар тәуелсіз, кәсіби ойлауды, қорытынды жасай білуді, теориялық ережелерді практикалық қызметпен байланыстыруды қамтамасыз ететін сабақ түрі болып табылады. Семинарларда болашақ заңгерге қажетті көпшілік алдында сөйлеу дағдылары, сөйлеу мәдениеті, дәлелдеу логикасы әзірленеді.

Практикалық сабақтар максималды пайда әкелуі үшін жаттығу мен есептерді шешу дәрістерде шегерілген материал бойынша жүргізілетінін және, әдетте, дәріс курсының жекелеген мәселелерін егжей-тегжейлі талдаумен байланысты екенін есте ұстаған жөн. Дәріс материалын белгілі бір тұрғыдан игергеннен кейін ғана (атап айтқанда, ол дәрістерде көрсетілген), ол дәріс материалын талқылау және талдау нәтижесінде де, проблемалық жағдайларды, міндеттерді шешу арқылы да практикалық сабақтарда бекітілетінін атап өткен жөн. Мұндай жағдайда білім алушы материалды жақсы меңгеріп қана қоймай, оны іс жүзінде қолдануды үйренеді, сонымен қатар дәрісті белсенді түрде пысықтау үшін қосымша ынталандыру алады (және бұл өте маңызды).

«Көлік объектілеріндегі құқық бұзушылықтың алдын алу» курсын зерделеудің, семинарларда табысты жұмыс істеудің маңызды шарттарының бірі ғылыми әдебиеттермен, заңнамамен жұмыс істеу дағдыларын меңгеру болып табылады. Семинар сабағына дайындық кезінде, ең алдымен, дәріс конспектісін және оқу әдебиетінің тиісті бөлімдерін оқып шығу керек; содан кейін талқыланатын тақырып бойынша ұсынылған кемінде екі арнайы дереккөзді: мерзімді басылымдардың мақалаларын, монографияларды және т.б. зерделеу қажет. Зерттелген дереккөздердің теориялық ережелерін заңдастыру және оларды семинарда сөйлеу тезистері түрінде жүйелеу маңызды. Белгілі бір мәселені шешудің әртүрлі тәсілдерін салыстыру және жұмыс авторлары келтірген дәлелдерді салыстыру негізінде өз ұстанымын нақты Мемлекеттік-құқықтық шындық фактілеріне жүгіну арқылы негіздеуге тырысу пайдалы.

«Көлік объектілеріндегі құқық бұзушылықтың алдын алу» курсын зерделеу кезінде білім алушылар алған теориялық білімдерін қолданатын практикалық тапсырмаларды шешуге үлкен мән беріледі. Оң нәтижеге дәрістер оқу және семинарлар өткізу барысында оқытушылар ұсынған түрлі оқу-әдістемелік құралдарды, әдістерді кешенді пайдалану, қажетті білімді игеру бойынша жүйелі қажырлы еңбек жағдайында ғана қол жеткізуге болады.

Есептерді өз бетінше шешу кезінде курстың теориялық ережелеріне сүйене отырып, шешімнің әр кезеңін негіздеу қажет. Егер білім алушы мәселені

(мәселені) шешудің бірнеше жолын көрсе, онда сіз бірнеше шешімді сипаттап, оларды салыстырып, ең ұтымдысын таңдауыңыз керек.

Ситуациялық есептерді шешуді бастамас бұрын, мәселені (мәселені) шешудің қысқаша жоспарын жасау пайдалы. Проблемалық мәселелерді немесе мысалдарды шешу егжей-тегжейлі көрсетілуі керек, көмекшілерді негізгілерден бөліп, қатаң тәртіппен орналастырылуы керек. Шешімдер қажет болған жағдайда түсініктемелермен бірге жүруі керек.

Мәселелерді шешуде тек Нормативтік құқықтық актілерді ғана емес, сонымен бірге қалыптасқан сот практикасын да басшылыққа алу керек. Әрбір мәселенің шешімі шарт талап ететін түпкілікті логикалық жауапқа және мүмкіндігінше жобаның қорытындысымен немесе қосымшасымен (мысалы, сот шешімі немесе ұйғарымы) жеткізілуі керек екенін есте ұстаған жөн.

Емтиханға дайындық кезінде алдымен сіз тапсыратын пән бойынша барлық материалдарды қарап, өзіңіз үшін қиын сұрақтарды атап өтуіңіз керек. Оларды міндетті түрде түсіну керек. Қорытындылай келе, негізгі ережелерді тағы бір рет қайталаған жөн. Рефераттар, баяндамалар, курстық жұмыстар, бақылау жұмыстары анық және түсінікті болуы керек, негізгі ережелерді нақты және біржақты тұжырымдауға, сондай-ақ мәтінді құрылымдауға тырысу керек. Әр жолы сіздің мәтініңізді біреу оқиды және ол оны шарлағысы келеді, қызығушылық тудыратын сұрақтарға тез жауап таба алады деп елестету керек.

ІІІ БӨЛІМ

ПРАКТИКАЛЫҚ САБАҚ ЖОСПАРЛАРЫ

№1 «Көліктегі құқық бұзушылық мәселесіне кіріспе» тақырыбы бойынша практикалық сабақтың жоспары

1. Көліктегі құқық бұзушылықтардың түсінігі және жіктелуі
 - Көліктегі құқық бұзушылық дегеніміз не?
 - Көлік саласындағы негізгі құқық бұзушылық түрлері (әкімшілік, қылмыстық).
 - Көлік түрлеріне қарай құқық бұзушылықтарды жіктеу (автомобиль, теміржол, әуе, су көлігі).
2. Көліктегі құқық бұзушылықтардың себептері мен салдары
 - Көлік саласындағы құқық бұзушылықтардың негізгі себептері (адам факторы, техникалық ақаулар, сыртқы жағдайлар).
 - Көлік саласындағы құқық бұзушылықтардың жол қозғалысы қауіпсіздігіне әсері.
 - Әлеуметтік және экономикалық салдарлары (мемлекетке, адам денсаулығына және қоршаған ортаға келтірілетін зиян).
3. Көліктегі құқық бұзушылықтардың алдын алу және оларға қарсы күрес шаралары
 - Көлік заңнамасының сақталуын мемлекеттік реттеу және бақылау.
 - Көліктегі құқық бұзушылықтардың алдын алудағы полиция мен басқа да қадағалау органдарының рөлі.
 - Заманауи технологияларды қолдану (бейнебақылау, интеллектуалды көлік жүйелері).

№2 «Көлік қауіпсіздігінің нормативтік-құқықтық базасы» тақырыбы бойынша практикалық сабақтың жоспары

1. Көлік қауіпсіздігінің түсінігі және оның құқықтық негіздері
 - Көлік қауіпсіздігінің анықтамасы және оның маңыздылығы.
 - Көлік қауіпсіздігіне төнетін негізгі қауіп-қатерлер.
 - Мемлекеттің көлік қауіпсіздігін қамтамасыз етудегі рөлі.
2. Көлік қауіпсіздігін реттейтін нормативтік-құқықтық актілер
 - Қазақстан Республикасының Конституциясы және оның көлік қауіпсіздігіне қатысты баптары.
 - «Көлік қауіпсіздігі туралы» Қазақстан Республикасының Заңы: негізгі ережелері.
 - Көлік қауіпсіздігін реттейтін кодекстер мен заңнамалық актілер (Әкімшілік, Қылмыстық кодекстер, ЖҚЕ және т.б.).
 - Көлік қауіпсіздігі саласындағы халықаралық келісімдер мен стандарттар.
3. Көлік қауіпсіздігін қамтамасыз етудегі мемлекеттік органдардың рөлі
 - Ішкі істер органдары және олардың көлік қауіпсіздігін бақылау функциялары.

- Көлік министрлігі мен басқа мемлекеттік құрылымдардың рөлі.
- Мемлекеттік органдар мен жеке ұйымдардың көлік қауіпсіздігі саласындағы өзара іс-қимылы.

№3 «Көлік объектілерінің жіктелуі және оларды қорғау ерекшеліктері» тақырыбы бойынша практикалық сабақтың жоспары

1. Көлік құралдарының жіктелуі және санаттары
 - Көлік құралының анықтамасы және оның мақсаты.
 - Көлік құралдарының санаттары (А, В, С, D, М және т.б.).
 - Арнайы және мамандандырылған көлік құралдары.
2. Көлік құралдарының техникалық жағдайы және оны бақылау
 - Көлік құралдарының техникалық жағдайына қойылатын негізгі талаптар.
 - Техникалық байқаудың мерзімділігі мен өткізу тәртібі.
 - Жарамсыз техникалық жағдайдағы көлік құралын пайдаланғаны үшін жауапкершілік.
3. Көлік құралының техникалық жағдайының қозғалыс қауіпсіздігіне әсері
 - Негізгі ақаулар және олардың жол қозғалысына әсері.
 - Көлік құралдарының жағдайын бақылаудың заманауи әдістері мен технологиялары.
 - Көлік құралдарының сенімділігін арттыру шаралары.

№4 «Көлік объектілеріндегі қауіпсіздіктің негізгі қатерлері» тақырыбы бойынша практикалық сабақтың жоспары

1. Көлік қауіпсіздігіне төнетін қауіп-қатерлердің жіктелуі және сипаттамасы
 - Көлік нысандарындағы қауіпсіздікке төнетін қауіп-қатерлердің анықтамасы.
 - Негізгі қауіп-қатер түрлері (техникалық, қылмыстық, лаңкестік, табиғи).
 - Көлік қауіпсіздігі деңгейіне әсер ететін факторлар.
2. Көлік нысандарындағы қауіп-қатерлерді анықтау және алдын алу әдістері
 - Көлік нысандарын бақылау және мониторинг жүргізу тәсілдері.
 - Қауіпсіздік техникалық құралдарын қолдану (бейнебақылау, металл іздегіштер, тану жүйелері).
 - Күдікті заттар мен адамдарды анықтаудағы қауіпсіздік қызметтері мен персоналдың әрекеттері.
3. Көлік қауіпсіздігін қамтамасыз ету қызметтерінің өзара әрекеттесуін ұйымдастыру
 - Құқық қорғау органдары мен арнайы қызметтердің рөлі.
 - Мемлекеттік және жеке құрылымдардың көлік қауіпсіздігін қамтамасыз етудегі ынтымақтастығы.

- Көлік нысандарын қорғау деңгейін арттыру бойынша негізгі шаралар.

№5 «Құқық қорғау органдарының профилактикадағы құқық бұзушылықтар рөлі» тақырыбы бойынша практикалық сабақтың жоспары

1. Құқық бұзушылықтардың алдын алудың маңызы мен түсінігі

- Құқық бұзушылықтардың алдын алу ұғымы және оның мақсаттары.
- Алдын алу түрлері (жалпы, арнайы, жеке).
- Алдын алу шараларының қылмыс деңгейіне әсері.

2. Құқық қорғау органдарының алдын алу саласындағы қызметі мен өкілеттіктері

- Полицияның құқық бұзушылықтардың алдын алудағы негізгі міндеттері.

- Алдын алу жұмыстарының әдістері (патрульдеу, түсіндіру жұмыстары, құқық бұзушыларды есепке алу).

- Полицияның мемлекеттік және қоғамдық ұйымдармен алдын алу саласындағы өзара іс-қимылы.

3. Құқық бұзушылықтардың алдын алудағы заманауи технологиялар мен стратегиялар

- Бейнебақылау және мәліметтерді талдау жүйелерін қолдану.

- Криминогендік жағдайды бақылау үшін цифрлық технологияларды пайдалану.

- Әлеуметтік алдын алу бағдарламаларын дамыту және азаматтарды құқықтық тәртіпті сақтауға тарту.

№6 «Техникалық қауіпсіздік құралдарын пайдалану» тақырыбы бойынша практикалық сабақтың жоспары

1. Қауіпсіздіктің техникалық құралдарының түсінігі және жіктелуі

- Қауіпсіздіктің техникалық құралдарының анықтамасы және олардың маңызы.

- Негізгі түрлері (бейнебақылау, дабыл жүйелері, қозғалыс датчиктері, биометриялық жүйелер және т.б.).

- Қолдану салалары (көлік, маңызды инфрақұрылым нысандары, қоғамдық орындар).

2. Қауіпсіздіктің техникалық құралдарының жұмыс істеу принциптері және тиімділігі

- Өртүрлі қауіпсіздік жүйелерінің жұмыс істеу принциптері.

- Қоғамдық және көлік қауіпсіздігін қамтамасыз етудегі заманауи технологиялар.

- Техникалық құралдардың қауіп-қатерлердің алдын алудағы артықшылықтары мен шектеулері.

3. Қауіпсіздіктің техникалық құралдарын практикалық қолдану және даму перспективалары

- Құқық қорғау тәжірибесінде техникалық құралдарды қолданудың нақты мысалдары.

- Интеллектуалды қауіпсіздік жүйелері мен жасанды интеллектті интеграциялау.
- Қауіпсіздік технологияларын дамыту және жетілдіру перспективалары.

№7 «Террористік қатерлердің алдын алу жөніндегі іс-шаралар» тақырыбы бойынша практикалық сабақтың жоспары

1. Террористік қауіптердің түсінігі және жіктелуі
 - Терроризм және террористік қауіп түсінігі.
 - Негізгі террористік қауіп түрлері (жарылыстар, адамдарды кепілге алу, кибершабуылдар және т.б.).
 - Жоғары қауіпті нысандар (көлік, бұқаралық іс-шаралар, стратегиялық нысандар).
2. Террористік қауіптерді анықтау және алдын алу әдістері
 - Террористік әрекет қауіпін көрсететін негізгі белгілер.
 - Құқық қорғау органдарының күдікті заттар мен адамдарды анықтау кезіндегі іс-әрекеттері.
 - Техникалық құралдарды қолдану (сканерлер, бейнебақылау, бет-әлпетті тану жүйелері).
3. Антитеррорлық шараларды жоспарлау және жүзеге асыру
 - Көлікте, қоғамдық орындарда және стратегиялық нысандарда алдын алу шараларын ұйымдастыру.
 - Терроризмге қарсы күресте құқық қорғау органдарының, арнайы қызметтердің және азаматтардың өзара әрекеттесуі.
 - Террористік қауіп анықталған жағдайда іс-әрекет алгоритмі (эвакуация, хабарландыру, залалсыздандыру).

№8 «Қауіпсіздікті қамтамасыз етудегі қоғамның рөлі» тақырыбы бойынша практикалық сабақтың жоспары

1. Қауіпсіздікті қамтамасыз етуде қоғамның қатысуының маңызы
 - Қоғамдық қауіпсіздік ұғымы және оның қазіргі қоғамдағы рөлі.
 - Азаматтардың құқық қорғау органдарымен өзара әрекеттесуі.
 - Қауіпсіздікті арттырудағы азаматтық бастамалардың сәтті мысалдары.
2. Қоғамның қауіпсіздікті қамтамасыз етуге қатысу нысандары
 - Ерікті жасақтар мен қоғамдық ұйымдардың рөлі.
 - Құқық бұзушылықтардың алдын алуда азаматтардың қатысуы (құқық бұзушылықтар туралы хабарлау, қоғамдық орындардағы қырағылық).
 - Халық пен полиция арасындағы серіктестік бағдарламалары (учаскелік инспекторлар, мобильді қосымшалар, жедел желілер).
3. Қоғамдық қауіпсіздік саласындағы заманауи технологиялар мен бастамалар
 - Криминогендік жағдайды бақылау үшін бейнебақылау және мобильді қосымшаларды пайдалану.
 - Жастар мен білім беру мекемелерін қауіпсіздік бағдарламаларына тарту.

– Қауіпсіздікті қамтамасыз етудегі азаматтық белсенділіктің даму перспективалары.

№9 «Көліктегі сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтарының алдын алу» тақырыбы бойынша практикалық сабақтың жоспары

1. Көлік саласындағы сыбайлас жемқорлықтың түсінігі мен ерекшеліктері
 - Сыбайлас жемқорлық ұғымы және оның түрлері.
 - Көлік саласындағы сыбайлас жемқорлықтың негізгі көріністері (парақорлық, алаяқтық, қызметтік өкілеттіктерді асыра пайдалану).
 - Көлік секторындағы сыбайлас жемқорлыққа ықпал ететін себептер мен факторлар.
2. Сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтарының алдын алу әдістері
 - Көліктегі сыбайлас жемқорлыққа қарсы күреске бағытталған заңнамалық шаралар.
 - Антикоррупциялық бағдарламалар және бақылау механизмдері.
 - Цифрландыру мен процестерді автоматтандырудың сыбайлас жемқорлық қаупін төмендетудегі рөлі.
3. Қоғамдық бақылау және азаматтардың сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрестегі рөлі
 - Қоғамды сыбайлас жемқорлықты бақылауға және анықтауға тарту.
 - Сыбайлас жемқорлық фактілері бойынша шағым беру және хабарлау жолдары.
 - Көлік саласындағы сыбайлас жемқорлыққа қарсы табысты бастамалардың мысалдары.

№10 «Көлік қауіпсіздігі қызметтерінің жұмысын ұйымдастыру» тақырыбы бойынша практикалық сабақтың жоспары

1. Көлік қауіпсіздігі қызметтерінің түсінігі және міндеттері
 - Көлік қауіпсіздігі ұғымы және оның маңызы.
 - Көлік қауіпсіздігіне төнетін негізгі қауіп-қатерлер (терроризм, қылмыс, апаттылық).
 - Көлік қауіпсіздігі қызметтерінің негізгі міндеттері.
2. Көлік қауіпсіздігі қызметтерінің құрылымы мен функциялары
 - Көлік қауіпсіздігіне жауапты мемлекеттік органдар (ІІМ, Көлік министрлігі және т.б.).
 - Ведомстволық және жеке көлік қауіпсіздігі қызметтері.
 - Қауіпсіздікті қамтамасыз етуде әртүрлі құрылымдардың өзара әрекеттесуі.
3. Көлік қауіпсіздігін қамтамасыз етудегі заманауи технологиялар мен әдістер
 - Бейнебақылау жүйелері, кіруді бақылау, детекторлар және сканерлерді қолдану.
 - Көлік ағындарын бақылауда цифрлық технологияларды пайдалану.

– Төтенше жағдайлар кезінде жедел қызметтердің жұмысын ұйымдастыру және әрекет ету алгоритмі.

№11 «Көлік объектілерінде бұзушылармен жұмыс істеу әдістері» тақырыбы бойынша практикалық сабақтың жоспары

1. Құқық бұзушылардың жіктелуі және көліктегі құқық бұзушылық түрлері

– Құқық бұзушылардың негізгі санаттары (жолаушылар, жүргізушілер, көлік қызметкерлері).

– Құқық бұзушылық түрлері (әкімшілік, қылмыстық, тәртіптік).

– Өртүрлі құқық бұзушылармен жұмыс істеудің ерекшеліктері.

2. Құқық бұзушылықтарды анықтау және жолын кесу әдістері

– Визуалды бақылау, мінез-құлықты талдау және құжаттарды тексеру.

– Техникалық бақылау құралдарын қолдану (бейнебақылау, бет-әлпетті тану жүйелері, металл детекторлар).

– Құқық бұзушыларды анықтаған кезде қызметкерлердің іс-әрекет алгоритмі.

3. Құқық бұзушылармен жұмыс істеудің құқықтық және тактикалық аспектілері

– Құқық бұзушыларды ұстау және рәсімдеу заңнамасы.

– Қақтығысты жағдайларды реттеу әдістері.

– Құқық қорғау органдарымен өзара әрекеттесу және қоғамдық тәртіпті қамтамасыз ету.

№12 «Жүк тасымалдау қауіпсіздігі» тақырыбы бойынша практикалық сабақтың жоспары

1. Жүк тасымалдау қауіпсіздігінің негізгі қағидалары

– Жүк тасымалдау қауіпсіздігін қамтамасыз етудің маңыздылығы.

– Жүктердің қауіптілік деңгейіне қарай жіктелуі (қалыпты, құнды, қауіпті).

– Жүк тасымалдау кезінде кездесетін негізгі қауіптер (ұрлық, зақымдану, ЖКО, лаңкестік қауіптер).

2. Жүк тасымалының ұйымдастырылуы және қауіпсіздігін бақылау

– Жүкті дұрыс орналастыру, бекіту және тасымалдау ережелері.

– Жүк тасымалына қойылатын нормативтік-құқықтық талаптар.

– Қауіпті жүктерді тасымалдау кезіндегі арнайы шаралар (белгілеу, рұқсат құжаттары, ілеспе қызметтер).

3. Жүк қауіпсіздігін қамтамасыз етудегі заманауи технологиялар

– Мониторинг және GPS-бақылау жүйелерін қолдану.

– Қауіпсіздік техникалық құралдары (пломбалар, дабыл жүйелері, бейнебақылау).

– Қылмыстың алдын алу мақсатында көлік компаниялары мен құқық қорғау органдарының өзара әрекеттесуі.

№13 «Құқық бұзушылықтың алдын алудың тиімді стратегиялары» тақырыбы бойынша практикалық сабақтың жоспары

1. Құқық бұзушылықтардың алдын алу түсінігі және түрлері
 - Құқық бұзушылықтардың алдын алу ұғымы және оның маңыздылығы.
 - Алдын алу түрлері: бастапқы, екінші және үшінші деңгейлі профилактика.
 - Құқық бұзушылықтардың алдын алуда мемлекет, қоғам және құқық қорғау органдарының рөлі.
2. Құқық бұзушылықтардың алдын алу стратегиялары мен әдістері
 - Заңнамалық шаралар және құқықтық реттеу.
 - Заманауи технологияларды қолдану (бейнебақылау, биометриялық жүйелер, мәліметтерді талдау).
 - Қылмыс деңгейін төмендетуге бағытталған әлеуметтік және білім беру бағдарламалары.
3. Профилактикалық стратегияларды практикалық қолдану
 - Құқық қорғау органдары мен қоғам арасындағы өзара іс-қимыл.
 - Азаматтық белсенділікті дамыту және халықтың құқықтық сауаттылығын арттыру.
 - Құқық бұзушылықтардың алдын алу бойынша табысты бағдарламалардың нақты мысалдары.

№14 «Көлік объектілеріндегі құқық бұзушылықтардың түрлері» тақырыбы бойынша практикалық сабақтың жоспары

1. Көліктегі құқық бұзушылықтарды жіктеу
Көлік нысандарындағы құқық бұзушылықтардың анықтамасы.
Құқық бұзушылықтардың негізгі түрлері:
 - Әкімшілік (ЖҚЕ бұзу, билетсіз жүру, тасымалдау ережелерін сақтамау).
 - Қылмыстық (ұрлық, вандализм, лаңкестік, жүктердің заңсыз айналымы).
 - Тәртіптік (көлік қызметкерлерінің қызметтік міндеттерін бұзуы).
2. Көліктегі құқық бұзушылықтардың себептері мен салдары
 - Құқық бұзушылықтарға ықпал ететін факторлар (адам факторы, бақылаудың жеткіліксіздігі, техникалық ақаулар).
 - Құқық бұзушылықтардың көлік жүйесінің қауіпсіздігіне әсері.
 - Экономикалық, әлеуметтік және құқықтық салдарлары.
3. Құқық бұзушылықтардың алдын алу және жолын кесу шаралары
 - Мемлекеттік бақылау және нормативтік-құқықтық реттеу.
 - Құқық қорғау органдарының, көлік қызметтері мен бейнебақылаудың қауіпсіздікті қамтамасыз етудегі рөлі.
 - Қоғамның құқық бұзушылықтардың алдын алуға қатысуы (азаматтардың қырағылығы, құқық бұзушылықтар туралы хабарлау жүйелері).

№15 «Көліктегі, жол шаруашылығындағы әкімшілік құқық бұзушылықтар» тақырыбы бойынша практикалық сабақтың жоспары

1. Көлік және жол шаруашылығындағы әкімшілік құқық бұзушылықтардың түсінігі және жіктелуі

Көлік және жол шаруашылығындағы әкімшілік құқық бұзушылықтардың анықтамасы.

Негізгі құқық бұзушылық түрлері:

- Жол қозғалысы ережелерін бұзу (жылдамдықты асыру, қызыл жарыққа өту, жол белгілерін елемей).

- Жолаушылар мен жүк тасымалы саласындағы құқық бұзушылықтар (құжаттардың болмауы, артық жүк тасымалдау, техникалық нормалардың сақталмауы).

- Жол шаруашылығы саласындағы әкімшілік құқық бұзушылықтар (жолдарды дұрыс ұстамау, жөндеу және құрылыс ережелерін бұзу).

2. Әкімшілік құқық бұзушылықтар үшін жауапкершілік

- Жаза түрлері (айыппұлдар, ескерту, жүргізуші куәлігінен айыру, әкімшілік қамауға алу).

- Әкімшілік заңнаманың сақталуын бақылаушы органдардың құзыреті (полиция, көлік инспекциялары, жергілікті билік органдары).

- Әкімшілік құқық бұзушылықтарды рәсімдеу және қарастыру тәртібі.

3. Әкімшілік құқық бұзушылықтардың алдын алу және олардың санын азайту шаралары

- Мемлекеттік органдар мен құқық қорғау құрылымдарының алдын алу шаралары.

- Заманауи бақылау технологиялары (бейнекамералар, интеллектуалды бақылау жүйелері).

- Жол қозғалысына қатысушылардың құқықтық сауаттылығын арттыру.

IV БӨЛІМ. ГЛОССАРИЙ

Әлеуметтік бейімделу – құқық бұзушылықтардың алдын алу субъектілері жүзеге асыратын, қоғамдағы мінез-құлық нормалары мен ережелерін қабылдап, сақтай алатын тұлғаны қалыптастыруға бағытталған шаралар кешені.

Әлеуметтік оңалту – құқық бұзушылықтардың алдын алу субъектілері жүзеге асыратын, құқыққа қайшы мінез-құлық танытқан тұлғаға құқықтық, әлеуметтік, психологиялық, педагогикалық көмек көрсетуге, сондай-ақ психологиялық және (немесе) моральдық жарақаттың салдарын жеңуге бағытталған шаралар кешені.

Заңға бағынатын мінез-құлық – Қазақстан Республикасының заңдарында белгіленген мінез-құлық нормаларына сәйкес келетін, адамның құқықтары мен бостандықтарын, қоғам мен мемлекеттің мүдделерін бұзбайтын тұлғаның саналы әрекеті.

Құқық бұзушылықтардың алдын алу – құқық бұзушылықтардың алдын алу субъектілері жүзеге асыратын құқықтық, экономикалық, әлеуметтік және ұйымдастырушылық шаралар кешені, олар құқық бұзушылықтарға ықпал ететін себептер мен жағдайларды анықтау, зерттеу және жою арқылы құқықтық тәртіпті сақтау мен нығайтуға бағытталады.

Құқық бұзушылықтардың алдын алу субъектілері – Қазақстан Республикасында құқық бұзушылықтардың алдын алуды жүзеге асыратын мемлекеттік органдар, жергілікті өзін-өзі басқару органдары, ұйымдар және азаматтар.

Құқықтық тәрбие – заңға бағынатын мінез-құлықты, құқықтық сананы және азаматтардың құқықтық мәдениетін қалыптастыруға бағытталған білім беру, ақпараттық және ұйымдастырушылық сипаттағы шаралар кешені.

Жеңіл рельсті көлік – қала ішінде арнайы бөлінген жолдармен жолаушылар мен багажды әлеуметтік маңызы бар тұрақты тасымалдауды жүзеге асыратын, метрополитен мен теміржолға қарағанда кіші габаритті, жүк көтергіштігі төмен және қозғалыс жылдамдығы баяу рельсті көлік түрі.

Әлеуметтік маңызы бар жолаушылар тасымалы – Қазақстан Республикасының аумағында халықтың еркін қозғалуын қамтамасыз ету және тарифтердің қолжетімді деңгейін сақтау мақсатында ұйымдастырылатын жолаушылар тасымалы.

Аралас тасымал – бірыңғай тауар-көлік жүкқұжаты (бірыңғай коносамент) бойынша екі немесе одан да көп көлік түрімен жүзеге асырылатын тасымал.

Аралас тасымал операторы – аралас тасымалды ұйымдастыруды жүзеге асыратын жеке немесе заңды тұлға.

Аралас тасымал шарты – аралас тасымалды жүзеге асыру үшін аралас тасымал операторы мен клиент (жүк жөнелтуші, жүк алушы, жолаушы, жалға алушы) арасында жасалған шарт.

Әскери жолаушылар – әскери қызметшілер мен олардың отбасы мүшелері, сондай-ақ тиісті мемлекеттік органның бірінші басшысы бекіткен тізімге енгізілген адамдар.

Әскери жүктер – қару-жарақтың, әскери техниканың, оқ-дәрілердің және өзге де материалдық-техникалық мүліктің барлық түрлері, олар уәкілетті мемлекеттік орган белгілеген тәртіппен тасымалданады.

Әскери тариф – Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес бекітілетін, әскери жүктерді республикалық ішкі тасымалдау кезінде қолданылатын тариф.

Әскери тасымал – уәкілетті мемлекеттік орган белгілеген тәртіппен меншік нысанына қарамастан тасымалдаушылар жүзеге асыратын әскерлерді, әскери жүктерді және әскери жолаушыларды тасымалдау.

Бірыңғай тауар-көлік жүкқұжаты (бірыңғай коносамент) – аралас тасымал операторы жүктің қабылданғанын және оны межелі пунктке дейін жеткізуге алған міндеттемесін растайтын құжат.

Клиент (жүк жөнелтуші, жүк алушы, жолаушы, жалға алушы) – көлікті тасымалдаушымен жасалған шартқа, ал аралас тасымалдау жағдайында аралас тасымал шартына сәйкес пайдаланатын жеке немесе заңды тұлға.

Көлік инфрақұрылымы нысандары – теміржол, трамвай, жеңіл рельсті, монорельсті және ішкі су жолдары, автомобиль жолдары, тоннельдер, эстакадалар, көпірлер, вокзалдар мен станциялар, жолаушыларға қызмет көрсету пункттері, метрополитен желілері, порттар, порттық құрылғылар, кеме қатынасына арналған гидротехникалық құрылыстар (шлюздер), аэродромдар, әуежайлар, көлік-логистикалық орталықтар, байланыс, навигация және көлік құралдарының қозғалысын басқару жүйелері, магистральдық құбырлар, сондай-ақ көлік кешенінің жұмыс істеуін қамтамасыз ететін басқа да ғимараттар, құрылыстар, құрылғылар мен жабдықтар.

Көлік кәсіпорны – Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес жүк, жолаушылар, багаж тасымалдау, сақтау, техникалық қызмет көрсету және көлік құралдарын жөндеу қызметімен айналысатын заңды тұлға.

Көлік логистикасы – жүк жөнелтушіден (өндірушіден) жүк алушыға дейін жүктерді әртүрлі көлік түрлерімен (теміржол, автомобиль, теңіз, ішкі су, әуе) тасымалдауды жоспарлау және басқару бойынша тасымалдау процесіне қатысушылардың өзара байланысты іс-қимылдары кешені, оған жүктердің қозғалысын әр кезеңде бақылау да кіреді.

Көлік-логистикалық орталық – көлік инфрақұрылымы нысаны, арнайы бөлінген учаскеде орналасқан, тасымалдауға байланысты дайындық, тарату және қорытынды технологиялық операцияларды, оның ішінде кедендік және шекаралық рәсімдерге сәйкес тексеру жұмыстарын жүргізуге арналған құрылыстарды қамтиды.

Бақылау нысаны – Еуразиялық экономикалық одақ аясында ратификацияланған халықаралық шарттарға және Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес анықталатын тауарлар (өнімдер) және көлік құралдары.

Қазақстан Республикасының көлігі – Қазақстан Республикасының аумағында тіркелген теміржол, автомобиль, теңіз, ішкі су, әуе, қалалық рельсті көлік, сондай-ақ магистральдық құбыр көлігі.

Қалалық рельсті көлік – қала және қала маңы аймағы шегінде жолаушыларды рельс жолдары арқылы тасымалдауға арналған көлік түрі (метрополитен, трамвай, жеңіл рельсті, монорельсті көлік).

Метрополитен – басқа көлік түрлері желілерінен және жаяу жүргіншілердің өтуінен оқшауланған (бір деңгейде қиылыспайтын) жолдар арқылы жолаушылар мен бағажды әлеуметтік маңызы бар тұрақты тасымалдауды жүзеге асыратын қалалық рельсті көлік түрі.

V БӨЛІМ.
ЕМТИХАНҒА ДАЙЫНДАЛУҒА АРНАЛҒАН СҰРАҚТАР

1. Көліктегі құқық бұзушылықтардың алдын алу ұғымы және оның мәні.
2. Көлік нысандарындағы құқық бұзушылықтардың алдын алу түрлері.
3. Құқық қорғау органдарының көліктегі қылмыстың алдын алудағы рөлі.
4. Көліктегі құқық бұзушылықтардың алдын алу саласындағы мемлекеттік саясат.
5. Көліктегі құқық бұзушылықтардың алдын алуды реттейтін негізгі нормативтік-құқықтық актілер.
6. Көлік инфрақұрылымының қылмыс деңгейіне әсері.
7. Көлік нысандарында құқық бұзушылықтардың негізгі себептері.
8. Көлік нысандарының жіктелуі және олардың криминогендік ерекшеліктері.
9. Құқықтық тәртіпті қамтамасыз етуде көлік кәсіпорындарының рөлі.
10. Көліктегі құқық бұзушылықтардың алдын алу бойынша халықаралық тәжірибе.
11. Көліктегі негізгі құқық бұзушылық түрлері.
12. Көліктегі әкімшілік және қылмыстық құқық бұзушылықтардың айырмашылығы.
13. Қазақстан Республикасында жол қозғалысы ережелерін бұзғаны үшін жауапкершілік.
14. Көліктегі ұрлық пен алаяқтықтың ерекшеліктері және олардың алдын алу.
15. Вандализм және көлік құралдарын қасақана бүлдіру.
16. Көлік қызметіне заңсыз араласу және оның салдары.
17. Көліктегі контрабанда және заңсыз тасымалдар.
18. Көлік құралын заңсыз иемдену: қылмыскерлер қолданатын негізгі схемалар.
19. Көліктегі лаңкестік қауіптер және олардың алдын алу.
20. Көлік нысандарында жасалған қылмыстарды тергеудің ерекшеліктері.
21. Автомобиль көлігіндегі негізгі қауіптер.
22. Жол-патрульдік полицияның жол қозғалысын қамтамасыз етудегі рөлі.
23. Жолдағы құқық бұзушылықтарды бақылау үшін техникалық құралдарды қолдану.
24. ЖҚЕ бұзғаны үшін әкімшілік жауапкершілік.
25. Мас күйінде көлік жүргізу мәселесі және оның алдын алу шаралары.
26. Трассаларда полицияның мобильді бекеттерін ұйымдастыру.
27. Көлік ұрлығын алдын алу шаралары.
28. Жолаушылар тасымалының қауіпсіздігін қамтамасыз ету.

29. Қауіпті жүктерді тасымалдауды бақылау.
30. Бейнебақылау және интеллектуалды көлік жүйелерін қолдану.
31. Теміржол көлігіндегі негізгі қылмыс түрлері.
32. Теміржолдағы апаттардың алдын алу шаралары.
33. Теміржолдағы қауіпсіздік ережелерін бұзғаны үшін жауапкершілік.
34. Теміржол өткелдерінде қозғалыс ережелерін сақтауды бақылау.
35. Теміржол нысандарында көлік полициясының рөлі.
36. Теміржолда жүк ұрлығына қарсы күрес.
37. Жүктер мен багажды тексеру – қылмыстардың алдын алу шарасы ретінде.
38. Теміржол көлігіндегі заманауи бақылау технологиялары.
39. Теміржол қызметтері мен құқық қорғау органдарының өзара әрекеттесуі.
40. Теміржол инфрақұрылымы нысандарын қорғауды ұйымдастыру.
41. Әуежайлар мен әуе кемелерінде жасалатын негізгі қылмыстар.
42. Азаматтық авиацияға заңсыз араласуға қарсы іс-қимыл.
43. Әуежайдағы жолаушылар мен багажды тексеру жүйесі.
44. Авиациялық қауіпсіздік ережелерін бұзғаны үшін жауапкершілік.
45. Әуе көлігіндегі киберқауіптер және олардың алдын алу.
46. Әуе компанияларының ұшу қауіпсіздігін қамтамасыз етудегі рөлі.
47. Авиация қауіпсіздігі бойынша халықаралық стандарттар.
48. Әуе көлігінде контрабанда мен заңсыз тауар тасымалына қарсы күрес.
49. Әуежайларда полиция мен қауіпсіздік қызметтерінің өзара әрекеттесуі.
50. Биометриялық технологияларды авиациялық қауіпсіздікте қолдану.
61. Көліктегі қылмыстардың алдын алу үшін бейнебақылау жүйелерін қолдану.
62. Жолдағы құқық бұзушылықтарды автоматты түрде тіркеу жүйелері.
63. Интеллектуалды көлік жүйелері: жұмыс істеу принциптері және қолдану аясы.
64. Жолаушыларды биометриялық сәйкестендіру жүйелері.
65. Көлік нысандарындағы криминогендік жағдайды талдауда жасанды интеллектті қолдану.
66. Көлікті спутниктік бақылау жүйелері.
67. Көліктегі қылмыскерлер туралы электрондық мәліметтер базалары.
68. Көлік қауіпсіздігін қамтамасыз етудегі цифрлық технологиялардың дамуы.
69. Ұшқышсыз ұшу аппараттарының көлікті бақылауда қолданылуы.
70. Көлік қауіпсіздігінің болашағы: даму перспективалары.

71. Еуропалық Одақ елдерінің көліктегі құқық бұзушылықтардың алдын алу тәжірибесі.
72. Қазақстан Республикасының көлік қауіпсіздігі саласындағы халықаралық келісімдері.
73. Көліктегі трансұлттық қылмыспен күрес.
74. Қазақстанның Интерполмен көлік саласындағы қылмыстарды тергеу бойынша ынтымақтастығы.
75. Көліктегі лаңкестікке қарсы күрестің заманауи үрдістері.
76. Көліктегі құқық бұзушылықтардың алдын алу саласындағы полицияның өкілеттіктері.
77. Көлік полициясының басқа құқық қорғау органдарымен өзара әрекеттесуі.
78. Көліктегі жедел-іздістіру қызметінің негізгі әдістері.
79. Көлік нысандарында патрульдеудің ерекшеліктері.
80. Күдікті тұлғалар мен заттарды анықтау кезіндегі полицияның іс-әрекет алгоритмі.
81. Көлік құралдарын және жүктерді тексеру тәртібі.
82. Әуежайлар, вокзалдар және порттардағы жолаушылар мен жүктерді тексеру түрлері.
83. Көліктегі қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етудегі учаскелік инспекторлардың рөлі.
84. Көліктегі құқық қорғау органдарының жұмысына кедергі келтіргені үшін жауапкершілік.
85. Көлік тораптарында алдын алу рейдтерін өткізу тәжірибесі.
86. Көлікте кәмелетке толмағандардың құқық бұзушылықтарының алдын алу.
87. Қоғамның көлік саласындағы қылмыстың алдын алудағы рөлі.
88. Көлік қауіпсіздігі саласындағы құқықтық тәрбие және құқықтық насихат.
89. Қоғамдық тәртіпті сақтау бойынша еріктілер қозғалыстарына азаматтарды тарту.
90. БАҚ-тың көліктегі қылмыс мәселелерін жариялаудағы рөлі.
91. Көлікпен байланысты құқық бұзушыларды оңалтуға бағытталған әлеуметтік бағдарламалар.
92. Көліктегі көші-қонның криминогендік жағдайға әсері.
93. Көлік қауіпсіздігін қамтамасыз етуде мемлекет пен бизнестің өзара әрекеттесуі.
94. Көліктегі құқық бұзушылармен жұмыс істеудің психологиялық аспектілері.
95. Көлік саласындағы сыбайлас жемқорлық мәселелері және оларды жою шаралары.

96. Көлік қауіпсіздігін қамтамасыз етуде «ақылды» технологияларды енгізу перспективалары.
97. Жолаушылар мен жүк тасымалын бақылау саласын цифрландыру.
98. Қазақстанда көлік қауіпсіздігін құқықтық реттеуді дамыту.
99. Әлемдік үрдістердің көліктегі құқық бұзушылықтардың алдын алуға әсері.
100. Қазақстанның көлік қауіпсіздігі саласындағы халықаралық ынтымақтастығының болашағы.

VI БӨЛІМ.

ЕМТИХАНҒА ДАЙЫНДЫҚ КЕЗІНДЕ МІНДЕТТІ РЕТІНДЕ ҰСЫНЫЛҒАН НЕГІЗГІ НОРМАТИВТІК-ҚҰҚЫҚТЫҚ АКТІЛЕРДІҢ ТІЗІМІ

Нормативтік құқықтық актілер:

1. Қазақстан Республикасының Конституциясы 30.08.1995 ж.
2. «Құқық қорғау қызметі туралы» Қазақстан Республикасының 06.01.2011 ж. №380-IV Заңы.
3. Қазақстан Республикасының 23.04.2014 ж. №199-V «Ішкі істер органдары туралы» Заңы.
4. Қазақстан Республикасының 18.11.2015 ж. № 410-V «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл туралы» Заңы.
5. Қазақстан Республикасының халықаралық шарттары туралы 2005 жылғы 30 мамырдағы № 54 ҚРЗ.
6. «Қазақстан Республикасындағы көлік туралы» Қазақстан Республикасының 1994 жылғы 21 қыркүйектегі № 156 Заңы.
7. Қазақстан Республикасының 17.04.2014 ж. №194 - IV «Жол қозғалысы туралы» Заңы.
8. «Автомобиль көлігі туралы» Қазақстан Республикасының 2003 жылғы 4 шілдедегі № 476-II Заңы.
9. «Автомобиль жолдары туралы» Қазақстан Республикасының 2001 жылғы 17 шілдедегі № 245-II Заңы.
10. Жол жүрісі қағидаларын, Көлік құралдарын пайдалануға рұқсат беру жөніндегі негізгі ережелерді, көлігі арнайы жарық және дыбыс сигналдарымен жабдықталуға және арнайы түсті-графикалық схемалар бойынша боялуға тиіс жедел және арнайы қызметтер тізбесін бекіту туралы Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2014 жылғы 13 қарашадағы № 1196 қаулысы.
11. «Көлік құралдарының электрондық паспорттарын (көлік құралдары шассилерінің паспорттарын) және өздігінен жүретін машиналардың және техниканың басқа да түрлерінің электрондық паспорттарын жүргізу қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2019 жылғы 3 шілдедегі № 471 қаулысы.
12. «Қазақстан Республикасы Ішкі істер органдарының жедел басқару орталықтары мен кезекші бөлімдерінің қызметін ұйымдастыру қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрінің 17.07.2014 ж. № 439 бұйрығы.
13. «Көлік оқиғасының схемасын және олардың үлгілік нысандарын жасау қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрінің 2011 жылғы 9 ақпандағы № 52 бұйрығы.
14. «Қазақстан Республикасының аумағында пайдаланылатын жолдардың тәуекелдер дәрежесін бағалауды ұйымдастыру және жүргізу қағидаларын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрінің 2014 жылғы 26 маусымдағы № 383 бұйрығы.

15. «Жолдарды жобалауға, салуға, жөндеуге, күтіп-ұстауға және оларды жол жүрісі қауіпсіздігін қамтамасыз ету бөлігінде басқаруға арналған нормативтік, жобалау және техникалық құжаттаманы келісу және бекіту қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрінің 2015 жылғы 12 наурыздағы № 208 бұйрығы.

16. Әкімшілік құқық бұзушылық туралы Қазақстан Республикасының Кодексі 2014 жылғы 5 шілдедегі № 235-V ҚРЗ.

17. Қазақстан Республикасының әуе кеңістігін пайдалану және авиация қызметі туралы 2010 жылғы 15 шілдедегі № 339-IV Заңы.

18. Қазақстан Республикасы Индустрия және инфрақұрылымдық даму министрінің міндетін атқарушының 2015 жылғы 30 сәуірдегі № 334 бұйрығымен бекітілген «Теміржол көлігіндегі қауіпсіздік қағидалары»

19. Қазақстан Республикасы ІІМ 2022 жылғы 01 қарашадағы №848 «Көліктегі Ішкі істер органдары қызмет көрсететін объектілердің тізбесін бекіту туралы» бұйрығының қосымшасы

20. Көлік және метрополитен нысандарында қоғамдық тәртіпті сақтауды қамтамасыз ету бойынша Қазақстан Республикасы полиция қызметкерлерінің патрульдік-бекеттік қызметті атқаруы жөніндегі нұсқаулықты бекіту туралы Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрінің 2023 жылғы 2 ақпандағы № 115 бұйрығы

21. Автомобиль көлігімен жүктерді тасымалдау қағидаларын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Инвестициялар және даму министрінің 2015 жылғы 30 сәуірдегі № 546 бұйрығы

22. Теміржол көлігіндегі қауіпсіздік қағидаларын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Инвестициялар және даму министрінің м.а. 2015 жылғы 26 наурыздағы № 334 бұйрығы

23. Қоғамдық қауіпсіздікті қоғаммен әріптестік жасап қамтамасыз етудің 2024 – 2028 жылдарға арналған тұжырымдамасын (құқық бұзушылық профилактикасы саласында) бекіту туралы Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2023 жылғы 29 желтоқсандағы № 1233 қаулысы.

VII БӨЛІМ.
ЕМТИХАНҒА ДАЙЫНДАЛУ ЖӘНЕ БІТІРУ БІЛКІТІЛІК ЖҰМЫСЫН
ЖАЗУ ҮШІН ҰСЫНЫЛАТЫН НЕГІЗГІ ӘДЕБИЕТТЕРДІҢ ТІЗІМІ

1. Тутаев Д.И. Понятие и сущность транспортной безопасности / Международный научный журнал «ВЕСТНИК НАУКИ» № 9 (78) Том 2. СЕНТЯБРЬ 2024 г [электрондық ресурс] <https://www.xn---8sbempclcwd3bmt.xn--p1ai/archiv/journal-9-78-2.pdf#page=170>
2. М.А.Алиманова Көліктегі қылмыстар туралы / Заң республикасық құқықтық, ғылыми-практикалық журнал / [электрондық ресурс] <https://zanmedia.kz/koouliktegi-qqylmystar-turaly/120744/>
3. Т. Минак Көлік құралдары жүргізушілерінің жол жүру ережелерін бұзуы /Саран газеті/ <https://www.sarangazeti.kz/ru/novosti/2508-narushenie-voditelyami-transportnykh-sredstv-pravil-dorozhnogo-dvizheniya.html>
4. Ефимова О.В., Комарова Ю.В. Культура безопасности как элемент организационной культуры транспортных компаний // Мир транспорта. 2019. № 17 (3). С. 236.
5. Заявление о Политике АО "Концерн Росэнергоатом" в области культуры безопасности от 02.07.2018 г. URL: <https://www.rosenergoatom.ru/upload/iblock/fd4/fd4407dd847ddf180f21ae8de9c64c7f.pdf> (дата обращения: 10.08.2020).
6. Навигатор по основам культуры безопасности. Нефтегазстройпрофсоюз России. URL: https://www.rogwu.ru/content/bl_files_docs/КБ%2004.04.19%20на%2014.40%20окончат.pdf (дата обращения 20.05.2020). С. 26.
7. Снегирев А.В. Формирование у будущих учителей основ культуры безопасной жизнедеятельности в процессе изучения специальных дисциплин: автореф. канд. педагог. наук. Тула, 2007. С. 11.
8. Стратегии обеспечения гарантированной безопасности и надежности перевозочного процесса в холдинге "РЖД". Утверждена распоряжением ОАО "РЖД" от 8 декабря 2015 г. № 2855р.
9. По материалам сайта проекта "Культура на дорогах". URL: https://bezdtп.ru/bezdtп/ru/culture_on_road_index (дата обращения: 12.05.2020).
10. Названо число погибших в ДТП россиян в 2018 году // [Электронный ресурс]. URL: <https://www.ridus.ru/news/290134> (дата обращения: 22.03.2019).
11. В ООН назвали основные причины смертности на российских дорогах // РБК. 17 ноября 2019 г. URL: <https://www.rbc.ru/society/17/11/2019/5dd0abae9a79476b5615ea87> (дата обращения: 12.05.2020).
12. Глава ГИБДД Михаил Черников: каждое десятое ДТП – по вине пьяных водителей // Аргументы и факты. 01.07.2020. URL: https://aif.ru/auto/gibdd/glava_gibdd_mihail_chernikov_kazhdoe_desyatoe_dtp_po_vine_pyanyh_voditeley (дата обращения: 10.08.2020).

13. 7 мифов о ремнях безопасности: ГИБДД проводит акцию // За рулем. URL: <https://www.zr.ru/content/news/920377-po-shchelchku-mify-i-pravda-o-rem/> (дата обращения: 10.08.2020).
14. Рабочий документ Второй конференции высокого уровня по авиационной безопасности. Монреаль, 29–30 ноября 2018 г. URL: https://avialaw.blog/sites/default/files/mp_12_insayderskaya_ugroza_i_kultura_obesp_echeniya_aviacionnoy_bezopasnosti.pdf (дата обращения: 12.05.2020).
15. Андреев К.Ю. Человеческий фактор в системе обеспечения экономической безопасности Российской Федерации в сфере транспортной инфраструктуры // "Вопросы российского и международного права. 2015. № 10. С. 170—181.
16. Аюбов Э.Н., Твердохлебов Н.В., Хоруженко А.Ф. // Комплексный подход МЧС России к формированию культуры безопасности жизнедеятельности: монография. М.: ФГБУ ВНИИ ГОЧС (ФЦ), 2012. С. 29.
17. Глава ГИБДД Михаил Черников: каждое десятое ДТП – по вине пьяных водителей // Аргументы и факты. 01.07.2020. URL: https://aif.ru/auto/gibdd/glava_gibdd_mihail_chernikov_kazhdoe_desyatoe_dtp_po_vine_pyanyh_voditeley (дата обращения: 10.08.2020).
18. «Аэрофлот» провел конференцию по проблемам противодействия деструктивным пассажирам // Российская газета. 11.04.2019. URL: <https://rg.ru/2019/04/11/aeroflot-provel-konferenciю-po-problemam-protivodejstviia-destruktivnym-passazhiram.html> (дата обращения: 12.05.2020).
19. Патрушев С. В. Гражданская активность: институциональный подход. Перспективы исследования // Полис. Политические исследования. 2009. № 6. С. 24–32.
20. Ионин Л. Г. Теоретические вопросы гражданского общества // Факторы развития гражданского общества и механизмы его взаимодействия с государством. М.: Вершины, 2008. С. 10–36.
21. Чугунов А. В. Взаимодействие граждан с властью как канал обратной связи в институциональной среде электронного участия // Власть. 2017. № 10. С. 59–62.
22. Воробьев Ю. Л. Управленческое партнерство общества и власти: Концептуальные и прогнозные модели коммуникативного диалога: Научная монография. М.: Изд-во Моск. гуманит. ун-та, 2007. 108 с.
23. Видясова Л. А., Михайлова Е. В. Инструменты электронного участия: барьеры на пути развития в России // Информационные ресурсы России. 2016. № 6. С. 31–33.
24. Бершадская Л.А. Акторно-сетевая модель электронного правительства в Российской Федерации // Власть. 2013. № 3. С. 40–43.
25. Фельдман П. Я. Политический краудсорсинг как институт электронной демократии: проблемы становления и развития // Власть. 2014. № 6. С. 21–26.

26. Военный энциклопедический словарь [электронный ресурс] https://xn--d1abichgllj9dyd8a.xn--90anlfbebar6i.xn--p1ai/encyclopedia/dictionary/details_rvsn.htm?id=3093@morfDictionary
27. Этимологический словарь русского языка Крылова Г. А.
28. [Аэровокзал. Большая российская энциклопедия](#) (8 августа 2023). Дата обращения: 26 сентября 2024. [Архивировано](#) 24 сентября 2024 года.
29. Страхов А.И., П.И. Кононов «Административное право России», учебник, 2-ое издание, Москва «Юрай», 2016, С443.
30. Философский энциклопедический словарь / ред. Е.Ф. Губский. М.: ИНФРА – М, 1999. С. 219
31. Бекетов Д.В. Предупреждение преступности административно-правовыми средствами: теоретические и методологические вопросы: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.14. Ростов-н/Дону, 2004. С. 11.
32. Отакулов О.О. Понятие и признаки методов предупреждения и профилактики административных правонарушений // Социальная интеграция и развитие этнокультур в евразийском пространстве. 2020. Т. 1. № 9. С. 67.
33. Еремин А.Р., Ахметов А.Р. Метод убеждения и поощрения в правоприменительной деятельности органов внутренних дел // Аллея науки. 2020. Т. 1. № 11 (50). С. 496–497.
34. Адмиралова И.А., Кареева-Попелковская К.А. Меры административного пресечения и механизм их реализации полицией в целях обеспечения прав и свобод граждан // Административное и муниципальное право. 2014. № 4. С. 355.
35. Дерюга Н.Н., Дерюга А.Н. Факторы снижения воспитательной функции административного наказания // Журнал российского права. 2021. № 5. С. 87
36. Сведения об изучении результатов рассмотрения 68.860 постановлений об административных правонарушениях, вынесенных подразделениями УТ МВД России по Дальневосточному федеральному округу в 2016–2021 гг.
37. Тоқпанбетова Г.Н. Қазақстан Республикасының қылмыстық құқығы. Ерекше бөлігі бойынша дәрістер жинағы оқу процесіне дайындалуға арналған оқу құрал.- Алматы, «ЛАНТАР BOOKS», 2024–521 бет.
38. Қазақстан Республикасы Әділет министрлігі Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы Кодексіне түсініктеме (баптар бойынша) Нұр-Сұлтан, 2020

VIII БӨЛІМ. ТЕСТ ТАПСЫРМАЛАРЫ

1. Көліктегі құқық бұзушылық дегеніміз не?

- a) Көлік қозғалысына байланысты кез келген әрекет
- b) Тек қылмыстық жазаланатын әрекеттер
- c) Көлікте заңда белгіленген нормалар мен ережелерді бұзатын әрекет**
- d) Көлік құралдарының жүргізушілері ғана жасаған іс-әрекет
- e) Жол қозғалысы ережелерін шамалы бұзу

2. Аталған түрлердің қайсысы көліктегі әкімшілік құқық бұзушылық болып табылады?

- a) Автокөлікті ұрлау
- b) Көлік құралына құжаттарды қолдан жасау
- c) Белгіленген қозғалыс жылдамдығынан асып кету**
- d) Қоғамдық көлікте жолаушыға шабуыл жасау
- e) Заңсыз жолаушылар тасымалын ұйымдастыру

3. Көліктегі құқық бұзушылықтардың негізгі себебі неде?

- a) Заңнаманың қатаң талаптары
- b) Адам факторы (назар аудармау, ережелерді бұзу)**
- c) Заманауи технологияларды қолдану
- d) Көлік құралдарының санын ұлғайту
- e) Құқық қорғау органдары тарапынан бақылаудың жоғары деңгейі

4. Аталған әрекеттердің қайсысы көліктегі қылмыстық құқық бұзушылықтарға жатады?

- a) Жылдамдықтың шамалы асып кетуі
- b) Бағдаршамның тыйым салу сигналына өту
- c) Көлік құралын ұрлау**
- d) Көлікті дұрыс емес жерде тоқтату
- e) Жүктерді тасымалдау ережелерін бұзу

5. Көлік инфрақұрылымына қандай нысандар жатады?

- a) Тек жолдар мен көпірлер
- b) Вокзалдар, әуежайлар, порттар, жолдар, туннельдер, көпірлер**
- c) Тек теміржол және авиациялық терминалдар
- d) Автотұрақтар мен жеке гараждар
- e) Автомобильдер мен автобустар

6. Қазақстан Республикасындағы көліктегі құқық бұзушылықтарды бақылауға қандай ведомство жауапты?

- a) Ішкі істер министрлігі (полиция)**

- b) Экология министрлігі
- c) Қаржы министрлігі
- d) Төтенше жағдайлар комитеті
- e) Ұлттық ұлан

7. Көліктегі әкімшілік құқық бұзушылықтар үшін қандай жаза түрі қолданылмайды?

- a) Айыппұл
- b) Бас бостандығынан айыру**
- c) Жүргізуші куәлігінен айыру
- d) Ескерту
- e) Әкімшілік қамауға алу

8. Көліктегі құқық бұзушылықтардың алдын алудың негізгі жолы қандай?

- a) Полиция тарапынан күшейтілген бақылау және алдын алу**
- b) Бұзушылықтар үшін жазаның толық болмауы
- c) Көлік құралдарының санын шектеу
- d) Құқық бұзушылық үшін айыппұлдарды азайту
- e) Автомобильдерді техникалық байқаудан шығару

9. Қазақстан Республикасында жол жүрісінің негізгі ережелерін қандай құқықтық құжат белгілейді?

- a) ҚР Конституциясы
- b) Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексі**
- c) ҚР Қылмыстық кодексі
- d) «Көлік туралы» заң
- e) Еңбек кодексі

10. Көлік құралдарын пайдаланумен байланысты қылмыстарды қай термин білдіреді?

- a) Көлік тәртібі
- b) Көлік қылмыстары**
- c) Жол бақылауы
- d) Техникалық құқық бұзушылық
- e) Әкімшілік жауапкершілік

11. Қандай нормативтік акт Қазақстан Республикасындағы көлік қауіпсіздігінің негізгі мәселелерін реттейді?

- a) ҚР Қылмыстық кодексі
- b) ҚР Конституциясы
- c) «Көлік қауіпсіздігі туралы» Қазақстан Республикасының заңы**
- d) ҚР Экологиялық кодексі

е) «Жол қозғалысы туралы» ҚР заңы

12. ҚР-да көлік қауіпсіздігін қамтамасыз етуге қандай мемлекеттік орган жауапты?

a) Ішкі істер министрлігі (ІІМ)

b) Экология министрлігі

c) Қорғаныс министрлігі

d) Ұлттық ұлан

e) Сыртқы істер министрлігі

13. Көлік қауіпсіздігі талаптарын бұзғаны үшін қандай жауапкершілік қарастырылған?

a) Тек әкімшілік

b) Әкімшілік және қылмыстық

c) Тек тәртіптік

d) Тек азаматтық-құқықтық

e) Қаржылық жауапкершілік

14. Көлік қауіпсіздігі жүйесіне қандай нысандар кіреді?

a) Тек теміржолдар мен әуежайлар

b) Тек жолаушылар көлігі

c) Вокзалдар, жолдар, көпірлер, порттар мен терминалдарды қоса алғанда, барлық көлік инфрақұрылымы

d) Тек автомобиль жолдары

e) Тек стратегиялық мақсаттағы объектілер

15. Көлік құралының техникалық жағдайына қойылатын міндетті талап қандай?

a) Кондиционердің болуы

b) ГОСТ-қа сәйкес келетін кузов түсі

c) Жарамды тежегіш жүйесі, рульдік басқару, жарық аспаптары

d) Толтырылған жанармай багы

e) Түпнұсқа зауыттық бөлшектер

16. Легковые автомобили қандай санатқа жатады?

a) B санаты

b) A санаты

c) C санаты

d) D санаты

e) M санаты

17. Мотоциклдерді басқаруға арналған көлік құралдарының қай санаты?

a) B санаты

b) A санаты

- c) C санаты
- d) D санаты
- e) E санаты

18. Көлік құралын пайдалануға рұқсат беру үшін не қажет?

- a) Жаңа кузовтың болуы
- b) Автомобиль тарихында ЖКО болмауы
- c) Техникалық талаптарға сәйкестігі және техникалық байқаудан сәтті өтуі**
- d) Түпнұсқа бөлшектерді пайдалану
- e) Тек сақтандырудың болуы

19. Әуе көлігі үшін қауіпсіздік нормалары қандай құжатта белгіленеді?

- a) ҚР Қылмыстық кодексі
- b) «Жол қозғалысы туралы» ҚР Заңы
- c) Халықаралық Азаматтық авиация туралы Чикаго конвенциясы**
- d) ҚР Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексі
- e) «Мемлекеттік шекара туралы» ҚР Заңы

20. Көліктің қандай түрі көлік қауіпсіздігі тұрғысынан міндетті мемлекеттік бақылауға жатады?

- a) Тек жолаушылар көлігі
- b) Жүк және қоғамдық көлікті қоса алғанда, көліктің барлық түрлері**
- c) Тек мемлекеттік шекараны кесіп өтетін көлік
- d) Тек мамандандырылған көлік құралдары
- e) Тек теміржол және әуе көлігі

21. Көліктегі террористік қауіп кезіндегі әрекеттерді қандай құжат реттейді?

- a) ҚР Азаматтық кодексі
- b) «Терроризмге қарсы іс-қимыл туралы» ҚР Заңы**
- c) ҚР Еңбек кодексі
- d) «Мемлекеттік шекара туралы» ҚР Заңы
- e) ҚР Конституциясы

22. Көлік құралы не болып саналады?

- a) Тек автомобильдер мен автобустар
- b) Тек механикалық көлік құралдары
- c) Адамдарды, жүктерді немесе жабдықтарды жолдармен, рельстермен, сумен немесе ауамен тасымалдауға арналған құрылғы**
- d) Тек қоғамдық көлік
- e) Тек жер үсті көлігі

23. Қазақстан Республикасындағы көлік құралдарының санаттарын қандай нормативтік құжат реттейді?

- a) ҚР Қылмыстық кодексі
- b) «Жолаушылар тасымалы туралы» ҚР Заңы
- c) Қазақстан Республикасының Жол қозғалысы ережелері**
- d) ҚР Азаматтық кодексі
- e) ҚР Экологиялық кодексі

24. С санатына қандай көлік түрі жатады?

- a) Жеңіл автомобильдер
- b) Автобустар
- c) Салмағы 3,5 тоннадан асатын жүк көліктері**
- d) Мотоциклдер
- e) Трамвайлар

25. Жолаушылар көліктері міндетті техникалық тексеруден қаншалықты жиі өтуі керек?

- a) 5 жылда бір рет
- b) 3 жылда бір рет
- c) Жыл сайын**
- d) Тек иесін ауыстырған кезде
- e) Егер көлік жаңа болса, қажет емес

26. Көлік құралын пайдалану талаптарын бұзу дегеніміз не?

- a) Қыста көлікті пайдалану
- b) Ақаулы тежегіштері бар көлік құралын басқару**
- c) Автокөлікті стандартты емес түске бояу
- d) Өрттүрлі өндірушілердің шиналарын пайдалану
- e) Жолаушыларды таксимен тасымалдау

27. Қазақстан Республикасындағы қай орган көлік құралдарының техникалық жай-күйін бақылауды жүзеге асырады?

- a) Ішкі істер министрлігі (ІІМ)**
- b) Қорғаныс министрлігі
- c) Экология министрлігі
- d) Білім және ғылым министрлігі
- e) Ұлттық ұлан

28. Көлік құралын пайдалануға рұқсат беру үшін не қажет?

- a) Жаңа кузовтың болуы
- b) Автомобиль тарихында ЖКО болмауы
- c) Техникалық талаптарға сәйкестігі және техникалық байқаудан сәтті өтуі**
- d) Түпнұсқа бөлшектерді пайдалану

е) Тек сақтандырудың болуы

29. Көлік қауіпсіздігінің негізгі мақсаты қандай?

- a) Көлік құралдарының санын азайту
- b) Көлік объектілері мен жолаушыларды қатерлер мен құқық бұзушылықтардан қорғауды қамтамасыз ету
- c) ЖҚЕ бұзғаны үшін жазаны қатаңдату
- d) Экологиялық жағдайды жақсарту
- e) Көлік шығындарын оңтайландыру

30. Қауіпті жүктерді тасымалдау ережелерін қандай құжат белгілейді?

- a) ҚР Азаматтық кодексі
- b) Қауіпті жүктерді халықаралық жол тасымалы туралы Еуропалық келісім (ADR)
- c) ҚР Әкімшілік құқық бұзушылық туралы Кодексі
- d) «Жолаушылар тасымалы туралы» ҚР Заңы
- e) ҚР Еңбек кодексі

31. Көлік объектілерінің қауіпсіздігін қамтамасыз етудің негізгі мақсаты қандай?

- a) Жолаушылар ағынын ұлғайту
- b) Тасымалдау жылдамдығын арттыру
- c) Жолаушылар мен персоналдың өміріне, денсаулығына және мүлкіне төнетін қатерлердің алдын алу
- d) Көлік инфрақұрылымына шығындарды азайту
- e) Жүктерді тасымалдау рәсімдерін жеңілдету

32. Қоғамдық көлік объектілеріндегі ең көп таралған қауіп қандай?

- a) Жер сілкіністері
- b) Ұрлық және бұзақылық**
- c) Радиоактивті ластану
- d) Жанартау атқылауы
- e) Жол жүру тарифтерінің өзгеруі

33. Көліктегі қандай қауіп техногендік қауіп факторына жатады?

- a) Террористік шабуылдар
- b) Қоғамдық көліктегі вандализм
- c) Жабдықтың ақауына байланысты апаттар**
- d) Вокзалдардағы жаппай тәртіпсіздіктер
- e) Экологиялық апаттар

34. Көлік объектілеріндегі террористік қауіптің көрінісі қандай әрекет болуы мүмкін?

- a) Билеттің болмауы
- b) Жол қозғалысы ережелерін бұзу
- c) **Жарылғыш құрылғыны жүк немесе көлік салонына орналастыру**
- d) Ірі габаритті жүкті тасымалдау
- e) Ұшуға кешігіп келу

35. Көліктегі құқық бұзушылықтардың алдын алудың ең тиімді әдісі қандай?

- a) **Бейнебақылау және тәулік бойы бақылау**
- b) Көлікте жолаушылардың толық болмауы
- c) Барлық тексерулер мен қарауларды тоқтату
- d) Күзетшілер санын азайту
- e) Жол жүру құнын арттыру

36. Көліктегі биологиялық қауіпсіздікке байланысты қауіп қандай?

- a) Радиоактивті ластану
- b) **Инфекциялық аурулардың таралуы**
- c) Жарылғыш заттарды қолданатын терактілер
- d) Вокзал ғимараттарының құлауы
- e) Ауа райының аномалиялары

37. Төмендегі іс-шаралардың қайсысы көлік қауіпсіздігін арттыруға ықпал етеді?

- a) Көлікті техникалық тексеруден бас тарту
- b) Күзет қызметкерлерінің санын қысқарту
- c) **Көлік тораптары мен вокзалдардағы бақылауды күшейту**
- d) Халықаралық рейстерде жолаушыларды тіркеуді алып тастау
- e) Вокзалдарда түнде жарықтандыруды толықтай сөндіру

38. Қазақстан Республикасында көлік қауіпсіздігін бақылауға жауапты мемлекеттік орган қайсы?

- a) Қаржы министрлігі
- b) Қорғаныс министрлігі
- c) **Ішкі істер министрлігі (ІІМ)**
- d) Білім және ғылым министрлігі
- e) Қазақстан Ұлттық банкі

39. Қауіпсіздікке табиғи факторлармен байланысты қандай қауіп жатады?

- a) Көлікті басқару жүйелеріне хакерлік шабуылдар
- b) Поездардағы жолаушыларға шабуыл жасау
- c) **Сел, жер сілкінісі, қалың қар жаууы**

- d) Көліктегі заңсыз сауда
- e) Вокзалға бөгде адамдардың енуі

40. Көлікте қауіпті заттарды анықтаудың ең тиімді техникалық әдісі қандай?

- a) Қауіпсіздік қызметкерлерінің қарапайым көзбен шолуы
- b) Жолаушыларды отырғызу алдында сұрақ қою
- c) Металл детекторлар мен рентгендік сканерлерді пайдалану**
- d) Қауіпсіздік туралы жадынамалар тарату
- e) Оқиғадан кейін бейнежазбаларды қарау

41. Құқық қорғау органдарының құқық бұзушылықтардың алдын алудағы басты міндеті қандай?

- a) Ұсталған адамдардың санын көбейту
- b) Барлық қылмыстар үшін жазаны қатаңдату
- c) Қылмыстардың алдын алу және қоғамдық тәртіпті қамтамасыз ету**
- d) Жеке күзет фирмаларының қызметін бақылау
- e) Экономикалық реформаларды әзірлеу

42. Қазақстан Республикасында құқық бұзушылықтардың алдын алуға қай мемлекеттік орган жауапты?

- a) Қаржы министрлігі
- b) Көлік министрлігі
- c) Ішкі істер министрлігі (ІІМ)**
- d) Экология министрлігі
- e) Әділет министрлігі

43. Полицияның құқық бұзушылықтардың алдын алудағы негізгі әдісі қандай?

- a) Барлық құқық бұзушыларға қатаң санкциялар қолдану
- b) Патрульдеу және жедел-алдын алу шаралары**
- c) Азаматтардың қозғалысын шектеу
- d) Заңдарды қатаңдату, бірақ оларды орындамау
- e) Барлық тексерулерді тоқтату

44. Құқық бұзушылықтардың алдын алу үшін полиция қандай тиімді құралдарды пайдаланады?

- a) Ұсақ құқық бұзушылықтар үшін қылмыстық жазаны алып тастау
- b) Бейнебақылау және автоматтандырылған бақылау жүйелері**
- c) Қызметтік көлікті пайдаланудан бас тарту
- d) Полиция патрульдерінің санын азайту
- e) Алдын алу рейдтерін тоқтату

45. Жастар арасында қандай құқық бұзушылықтардың алдын алу шаралары жүргізіледі?

- a) Әкімшілік құқық бұзушылықтар үшін айыппұлдарды көбейту
- b) Білім беру мекемелерін жабу
- c) **Түсіндіру жұмыстары мен құқықтық тәрбиені жүргізу**
- d) Кәмелетке толмағандардың жасаған қылмыстары үшін жазаны алып тастау
- e) Жастардың қоғамдық орындарға баруын шектеу

46. Қылмыстың алдын алу мақсатында полиция азаматтармен қалай өзара әрекеттесе алады?

- a) **Қоғамдық тәртіпті қорғау бойынша ерікті бірлестіктер құру**
- b) Барлық азаматтардың қозғалысын толық бақылау
- c) Қоғамдық көлік жұмысын шектеу
- d) Ұялы телефондарды пайдалануға тыйым салу
- e) Әкімшілік рәсімдерді қатаңдату

47. Құқық қорғау органдары қылмыстық қауіптерді алдын ала анықтайтын әдіс қалай аталады?

- a) Реактивті стратегия
- b) **Проактивті стратегия**
- c) Мәжбүрлеу стратегиясы
- d) Әкімшілік бақылау
- e) Жазалау тәсілі

48. Учаскелік полиция инспекторы құқық бұзушылықтардың алдын алуда қандай рөл атқарады?

- a) Коммерциялық кәсіпорындардың жұмысын бақылайды
- b) Такси қызметін қадағалайды
- c) **Халықпен жұмыс істейді, алдын алу шараларын жүргізеді**
- d) Қылмыстар үшін жаза тағайындайды
- e) Кәсіпкерлік қызметке рұқсат береді

49. Цифрлық технологиялар құқық қорғау органдарына қылмыстың алдын алуға қалай көмектеседі?

- a) Айыппұлдарды рәсімдеу процедурасын жеңілдетеді
- b) Азаматтардың ақпаратқа қолжетімділігін шектейді
- c) **Қылмыстар туралы деректерді талдауға және қауіптерді анықтауға мүмкіндік береді**
- d) Полицейлердің көшедегі жұмысын қажет етпейді
- e) Құқық қорғау органдарының жедел жұмысын толығымен алмастырады

50. Төмендегі қай іс-шара құқық бұзушылықтардың алдын алуға жатпайды?

- a) Азаматтар арасында түсіндіру жұмыстарын жүргізу
- b) Қоғамдық орындарды белсенді патрульдеу
- c) Бейнебақылау жүйесін енгізу
- d) Полицияны билік органы ретінде тарату**
- e) Заңдардың орындалуын бақылау

51. Көліктегі қауіпсіздік техникалық құралдарын пайдаланудың негізгі мақсаты қандай?

- a) Тасымалдау құнын арттыру
- b) Жолаушыларды бақылауды жеңілдету
- c) Қылмыстардың алдын алу және азаматтардың өмірі мен мүлкін қорғау**
- d) Құқық қорғау органдары қызметкерлеріне түсетін жүктемені азайту
- e) Көлік құралдарының санын қысқарту

52. Қоғамдық көліктегі ұрлық пен бұзақылықтың алдын алудың ең тиімді техникалық құралы қандай?

- a) Металл детекторлар
- b) Өрт дабылы жүйесі
- c) Бейнебақылау**
- d) Спутниктік навигация (GPS)
- e) Жол белгілері

53. Бейнебақылаудың қандай жұмыс принципі көліктегі қауіпсіздікті арттыруға ықпал етеді?

- a) Деректерді сақтаусыз видео жазу
- b) Желі шамадан тыс жүктелгенде автоматты түрде ажырату
- c) Жазбаларға тек оқиғадан кейін қол жеткізу
- d) Тәулік бойы бақылау және күдікті әрекеттерді тану**
- e) Жазбаларға тек жүргізушінің кіру мүмкіндігі

54. Көлік нысандарына кіруді бақылау үшін қандай техникалық қауіпсіздік құралдары қолданылады?

- a) Ауа баптау жүйесі
- b) GPS-навигаторлар
- c) Биометриялық жүйелер мен турникеттер**
- d) Бағдаршамдар мен жол белгілері
- e) Жолаушылардың ұялы телефондары

55. Төмендегілердің қайсысы көлік қауіпсіздігін қамтамасыз ететін техникалық құралдарға жатпайды?

- a) Бейнебақылау

b) Полицияның ауызша ескертулері

c) Металл детекторлар

d) Өрт дабылы жүйесі

e) Тексеру бекеттері

56. Спутниктік навигация (GPS) көлік қауіпсіздігін қамтамасыз етуде қандай рөл атқарады?

a) Көліктегі жолаушылар санын анықтайды

b) Көлік құралдарының орналасқан жерін нақты уақыт режимінде қадағалайды

c) Қозғалтқыштың техникалық жай-күйін бақылайды

d) Аудандағы қылмыс деңгейін анықтайды

e) Апат қаупі туындағанда көліктің қозғалтқышын сөндіреді

57. Әуежайлар мен вокзалдарда жолаушыларды бақылаудың қандай әдісі тыйым салынған заттарды анықтауға көмектеседі?

a) Бейнекамералар

b) Жол бөгеттері

c) Рентген сканерлері мен металл детекторлар

d) Электронды билетер

e) Жолаушыларды ауызша сұрау

58. Көліктегі кибершабуылдардан қорғау үшін қандай техникалық қауіпсіздік құралдары қолданылады?

a) Бейнекамералар

b) Антивирустық бағдарламалар және деректерді шифрлау жүйелері

c) Бағдарламалар

d) Жол белгілері

e) Вокзалдардағы қоршаулар

59. Интеллектуалды жол қозғалысын басқару жүйелерінің қандай артықшылығы бар?

a) Жүргізушілердің жұмысын жеңілдетеді

b) Көлік ағындарын реттеп, жол-көлік оқиғаларының ықтималдығын азайтады

c) Жолдарда полицияның жұмысын қажет етпейді

d) Жолдардағы көлік санын азайтады

e) Түнгі уақытта көліктің жүру жылдамдығын арттыруға мүмкіндік береді

60. Қауіпсіздік техникалық құралдарының тиімділігін қандай фактор шектейді?

a) Қылмыс деңгейінің жоғары болуы

b) Көліктердің жетіспеуі

c) Техникалық қызмет көрсетудің жеткіліксіздігі және ескі жүйелер

- d) Жолаушылар санының азаюы
- e) Қоғамдық орындарда бейнекамералардың көбеюі

61. Террористік қауіптердің алдын алу шараларының негізгі мақсаты қандай?

- a) Барлық азаматтардың қозғалысын қатаң бақылау
- b) Бұқаралық іс-шараларды өткізуге тыйым салу
- c) Халықтың қауіпсіздігін қамтамасыз ету және террористік актілердің алдын алу**
- d) Елге шетелдіктердің кіруін шектеу
- e) Әкімшілік құқық бұзушылықтар үшін жазаны қатаңдату

62. Қазақстан Республикасында терроризмге қарсы күреске қай ведомство жауапты?

- a) Көлік министрлігі
- b) Қаржы министрлігі
- c) Ұлттық қауіпсіздік комитеті (ҰҚК)**
- d) Білім министрлігі
- e) Мәдениет министрлігі

63. Террористік шабуылдардың алдын алуға қандай шара ықпал етеді?

- a) Полиция санын қысқарту
- b) Әуежайлар мен вокзалдарда жолаушылар мен багажды мұқият тексеру**
- c) Қоғамдық орындарда бейнебақылау жүйесін алып тастау
- d) Көлікте ұялы телефон пайдалануға тыйым салу
- e) Халықтың көшуін толық тоқтату

64. Қандай белгі террористік қауіптің ықтимал екенін көрсете алады?

- a) Жолаушының көлікте телефонмен сөйлесуі
- b) Адамның күн шуақты күні қара көзілдірік киюі
- c) Қараусыз қалған күдікті зат немесе сөмке**
- d) Адамның пойызға билет алу үшін соңғы минуттарда келуі
- e) Туристердің вокзалдар мен әуежай ғимараттарын суретке түсіруі

65. Террористік қауіптердің алдын алуда кеңінен қолданылатын техникалық әдіс қандай?

- a) Қауіпсіздік шаралары туралы парақшалар тарату
- b) Жолаушыларға бірыңғай киім үлгісін енгізу
- c) Металл детекторлар мен рентгендік сканерлерді пайдалану**
- d) Қауіпсіздік қызметкерлерінің санын қысқарту
- e) Вокзал маңында такси қызметін шектеу

66. Құқық қорғау органдары күдікті затты тапқан кезде не істеуі керек?

- a) Өздігінен ашып, оның ішін тексеру
- b) Затты иесі келгенше орнында қалдыру
- c) Айналаны қоршау, адамдарды эвакуациялау және саперлерді шақыру**
- d) Затты қауіпсіз жерге көшіру
- e) Жолаушыларға затты өздері тексеруге рұқсат беру

67. Көліктегі террористік қауіптердің ықтималдығын қандай фактор арттырады?

- a) Бейнебақылаудың күшеюі
- b) Жолаушылар багажын бақылау
- c) Адамдардың көп жиналуы және бақылаудың әлсіздігі**
- d) Қоғамдық орындарда интернетке қолжетімділіктің шектелуі
- e) Билеттердің арзандауы

68. Терроризмнің алдын алудың тиімді шарасы қандай?

- a) Вокзалдар мен әуежайларда тексеруді алып тастау
- b) Көлік тораптарында биометриялық бақылау жүйесін енгізу**
- c) Жолаушылар тасымалынан толық бас тарту
- d) Көлікте кез келген рюкзак алып жүруге тыйым салу
- e) Полиция қызметкерлерін қауіпсіздік жүйесінен шығару

69. Терроризмнің алдын алу үшін жолаушылар қандай әрекет етуі керек?

- a) Күдікті адамдарға мән бермеу
- b) Құқық қорғау органдарына күдікті заттар мен адамдар туралы дереу хабарлау**
- c) Күдікті затты өздігінен тексеру
- d) Аймақты ешкімге ескертпей тастап кету
- e) Күдіктіні өздігінен ұстауға тырысу

70. Халықаралық деңгейде көліктегі терроризмге қарсы қандай шаралар қабылданады?

- a) Әуе рейстеріне толық тыйым салу
- b) Әуежайларда полиция санын азайту
- c) Күдікті тұлғалар туралы деректермен алмасу үшін елдер арасындағы ынтымақтастықты күшейту**
- d) Көліктегі бейнебақылауды толық тоқтату
- e) Қауіпсіздік саласында заманауи технологияларды пайдалануды шектеу

71. Қоғамның қауіпсіздікті қамтамасыз етудегі негізгі рөлі қандай?

- a) Полицияның қызметін толық бақылау

- b) Қылмыстарды өз бетінше тергеу
- c) Құқық қорғау органдарымен өзара әрекеттесу және азаматтық қырағылықты арттыру**
- d) Азаматтардың құқықтары мен бостандықтарын шектеу
- e) Күзет қызметтерінің санын көбейту

72. Азаматтар қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз етуге қалай қатыса алады?

- a) Күдікті жағдайларды елемей
- b) Құқық бұзушылықтар туралы құқық қорғау органдарына хабарлау**
- c) Құқық бұзушыларды жеке жазалау
- d) Қарулы өзін-өзі қорғау топтарын құру
- e) Адамдардың рұқсатсыз жүруіне тыйым салу

73. Қазақстан Республикасында қоғам мен құқық қорғау органдарының өзара әрекетін қандай мемлекеттік орган үйлестіреді?

- a) Көлік министрлігі
- b) Білім министрлігі
- c) Ішкі істер министрлігі (ІІМ)**
- d) Қаржы министрлігі
- e) Қорғаныс министрлігі

74. Азаматтардың қоғамдық тәртіпті сақтауға қатысуының қандай түрі бар?

- a) Мәжбүрлі қызмет
- b) Жеке күзет
- c) Ерікті жасақтар мен халық жасақтары**
- d) Мемлекеттік қауіпсіздік қызметі
- e) Қарулы азаматтық патрульдер

75. Қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз етуде әлеуметтік жарнаманың рөлі қандай?

- a) Белгілі бір тауарлардың танымалдылығын арттыру
- b) Азаматтарға қауіпсіздік шаралары мен қылмыстың алдын алу туралы ақпарат беру**
- c) Адамдардың құқықтарын шектеу
- d) Адамдарды күш қолдану арқылы өзін-өзі қорғауға шақыру
- e) Полициямен ынтымақтастықтан бас тартуға үгіттеу

76. Қауіпсіздікке төнетін жалған қауіптер туралы қасақана жалған хабарлама бергені үшін азаматтар қандай жауапкершілікке тартылады?

- a) Егер хабарлама анонимді болса, ешқандай жауапкершілік жоқ
- b) Тек әкімшілік айыппұл**

с) Салдарына байланысты әкімшілік немесе қылмыстық жауапкершілік

- d) Тек ауызша ескерту
- e) Азаматтығынан айыру

77. Ерікті ұйымдар қауіпсіздікті қамтамасыз етуге қалай ықпал ете алады?

- a) Құқық қорғау органдарына қысым көрсету
- b) Азаматтардың қозғалысын шектеу
- c) Қылмыстың алдын алуға көмектесу, төтенше жағдайларда қолдау көрсету**
- d) Мемлекеттік қауіпсіздік қызметтерін толық жою
- e) Құқық бұзушыларды полициясыз ұстау

78. Қоғамдық орындарда күдікті заттар табылған кезде азаматтардың ең тиімді әрекеті қандай?

- a) Затты өздігінен ашуға тырысу
- b) Затты полицияға жеткізу
- c) Құқық қорғау органдарына хабарлап, қауіпсіз қашықтыққа шегіну**
- d) Затты елемей
- e) Басқа жолаушылардан затты қарап шығуын сұрау

79. Қазақстан Республикасында азаматтардың қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз етудегі құқықтары мен міндеттерін қандай құжат реттейді?

- a) ҚР Экологиялық кодексі
- b) Қазақстан Республикасының Конституциясы**
- c) ҚР Еңбек кодексі
- d) «Жарнама туралы» Заң
- e) «Жекеменшік туралы» Заң

80. Әлеуметтік желілер қоғамдық қауіпсіздікті арттыру үшін қалай қолданылады?

- a) Адамдар арасында үрей тарату үшін
- b) Төтенше жағдайлар туралы азаматтарды хабардар ету және жоғалған адамдарды іздеу үшін**
- c) Жеке деректерді заңсыз тарату үшін
- d) Адамдардың қозғалыс еркіндігін шектеу үшін
- e) Полицияның әрекеттері туралы жалған ақпарат тарату үшін

81. Көлік саласындағы сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылыққа не жатады?

- a) Қоғамдық көліктің кешігуі

- b) Жолаушылардың тасымалдау ережелерін білмеуі
- c) **Заңсыз тасымалдау қызметтерін көрсету үшін пара алу**
- d) Көлік компанияларының салық төлеуі
- e) Билеттерді интернет арқылы рәсімдеу

82. Қазақстанда сыбайлас жемқорлықпен күресетін мемлекеттік орган қайсы?

- a) Көлік министрлігі
- b) Қаржы министрлігі
- c) **Қазақстан Республикасының Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл агенттігі (Антикоррупциялық қызмет)**
- d) Кәсіпкерлердің Ұлттық палатасы
- e) Әділет министрлігі

83. Жолаушылар көліктегі сыбайлас жемқорлық деңгейін қалай төмендете алады?

- a) Водительдерге билетті рәсімдемей, ақшаны қолма-қол беру
- b) Сыбайлас жемқорлық фактілерін елемей
- c) **Құқық қорғау органдарына сыбайлас жемқорлық туралы хабарлау**
- d) Көлік қызметкерлеріне қосымша ақша ұсынып, қызметті жеделдету
- e) Ресми шағымдардан бас тарту

84. Көлік саласындағы сыбайлас жемқорлықтың мысалы қайсы?

- a) Жолаушыларды уақытында тасымалдау
- b) Багажды белгіленген тариф бойынша рәсімдеу
- c) **Жүргізуші куәлігін ақшаға беру**
- d) Рейс алдында автобустың техникалық жағдайын тексеру
- e) Ауа райына байланысты рейсті кешіктіру туралы хабарлау

85. Қазақстан Республикасында сыбайлас жемқорлықпен күресті қандай заң реттейді?

- a) Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексі
- b) **«Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл туралы» Қазақстан Республикасының Заңы**
- c) «Көлік туралы» Қазақстан Республикасының Заңы
- d) Қазақстан Республикасының Конституциясы
- e) Қазақстан Республикасының Еңбек кодексі

86. Көлік саласындағы сыбайлас жемқорлықтың алдын алудың ең тиімді шарасы қандай?

- a) Жүргізушілерге арналған айыппұлдарды жеңілдету
- b) Көліктегі тексерулерді алып тастау

- c) Қызметтерді цифрландыру және ашық рәсімдерді енгізу
- d) Көлік бақылауын жеке компанияларға беру
- e) Көліктік инспекцияларды тарату

87. Көлік құралдарын тіркеу кезінде сыбайлас жемқорлықпен күресудің қандай әдісі қолданылады?

- a) Барлық тексерулерден бас тарту
- b) Мемлекеттік қызметкерлердің араласуынсыз автоматтандырылған есепке алу жүйесін енгізу
- c) Жүргізуші куәліктерінің жаңа санаттарын енгізу
- d) Жеке басты куәландырусыз құжаттарды рәсімдеуді жеңілдету
- e) Мемлекеттік қызметтердің құнын арттыру

88. Жүргізуші куәлігін алу кезінде сыбайлас жемқорлықты қалай болдырмауға болады?

- a) Емтихандарды тікелей емтихан алушыға ақша төлеп тапсыру
- b) Жүргізуші куәлігін делдалдар арқылы сатып алу
- c) Автоматтандырылған тестілеу орталықтарында емтихандар тапсыру
- d) Емтихансыз жүргізуші куәлігін алу
- e) Қосымша ақы төлеп, «жеделдетілген» рәсімдеу қызметін пайдалану

89. Көлікте лауазымды тұлғаға пара бергені үшін қандай жауапкершілік қарастырылған?

- a) Тек ауызша ескерту
- b) Басқа салдарсыз әкімшілік айыппұл
- c) Қылмыстық жауапкершілік, бас бостандығынан айыруға дейін
- d) Сотсыз жүргізуші куәлігінен айыру
- e) Тек қоғамдық жұмыстар

90. Көлік саласындағы сыбайлас жемқорлықты анықтаудың қандай әдісі қолданылады?

- a) Барлық тексерулерден бас тарту
- b) Антикоррупциялық мониторинг жүргізу және азаматтар арасында анонимді сауалнама жасау
- c) Көлік бақылау қызметкерлерінің санын азайту
- d) Көлік объектілерінде бейнебақылауды алып тастау
- e) Азаматтардың шағымдар мен өтініштерге қол жеткізуін шектеу

91. Көлік қауіпсіздік қызметтерінің негізгі міндеті қандай?

- a) Қоғамдық көлік қозғалысын бақылау
- b) Жүргізуші куәліктерін беру
- c) Көлік нысандары мен жолаушыларды қауіп-қатерлер мен құқық бұзушылықтардан қорғау

- d) Тасымалдау тарифтерін реттеу
- e) Көлік қозғалысын жеделдету

92. Қазақстанда көлік қауіпсіздігіне қай мемлекеттік орган жауапты?

- a) Экология министрлігі
- b) Қорғаныс министрлігі
- c) Қазақстан Республикасының Көлік министрлігі**
- d) Ауыл шаруашылығы министрлігі
- e) Әділет министрлігі

93. Көлік қауіпсіздігі жүйесі не қамтиды?

- a) Тек жүргізушілердің жұмысын бақылау
- b) Тек көлік құралдарын техникалық қызмет көрсету
- c) Көлік қауіпсіздігін қамтамасыз етудің ұйымдастырушылық, техникалық және құқықтық шараларының жиынтығы**
- d) Жол жүру ақысын төлеу жүйесі
- e) Жол қозғалысын оңтайландыру

94. Қазақстан Республикасында көлік қауіпсіздік қызметтерінің жұмысын қандай құжат реттейді?

- a) Қазақстан Республикасының Қылмыстық кодексі
- b) «Көлік қауіпсіздігі туралы» Қазақстан Республикасының Заңы**
- c) «Жол қозғалысы туралы» Қазақстан Республикасының Заңы
- d) Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы Кодексі
- e) Қазақстан Республикасының Еңбек кодексі

95. Көлік қауіпсіздігін арттыруға қандай шара ықпал етеді?

- a) Вокзалдар мен әуежайларда тексерулерді алып тастау
- b) Бейнебақылау және кіруді бақылау жүйелерін орнату**
- c) Жолаушылар қозғалысын шектеу
- d) Мемлекеттік бақылауды төмендету
- e) Жүк тексеру рәсімдерін жеңілдету

96. Теміржол көлігінде көлік қауіпсіздігін қамтамасыз ететін қандай қызметтер бар?

- a) Денсаулық сақтау министрлігі
- b) Экологиялық инспекция
- c) Теміржол объектілерін қорғау қызметтері және көлік полициясы**
- d) Кедендік бақылау
- e) Апаттық-құтқару бригадалары

97. Көліктегі террористік қауіптердің алдын алу үшін қандай бақылау әдісі қолданылады?

- a) Жолаушыларды ауызша сұрау
- b) Тек ірі жүктерді тексеру
- c) Жолаушыларды, жүк пен багажды техникалық құралдар арқылы тексеру**
- d) Рұқсат беру режимін алып тастау
- e) Жолаушылар санын қатаң шектеу

98. Көлік қауіпсіздік қызметкерлерінің міндетіне не кіреді?

- a) Көлік құралдарын жөндеу
- b) Билеттер бағасын реттеу
- c) Қылмыстық жағдайды бақылау және қауіпсіздік қатерлерінің алдын алу**
- d) Туристік визаларды рәсімдеу
- e) Такси парктерінің жұмысын бақылау

99. Көлік қауіпсіздік қызметтерінің жұмыс тиімділігін қалай арттыруға болады?

- a) Жолаушыларды тексеруді алып тастау
- b) Мониторинг жүргізу үшін цифрлық технологиялар мен аналитикалық жүйелерді енгізу**
- c) Қауіпсіздік қызметкерлерінің санын азайту
- d) Көлік полициясын тарату
- e) Қоғамдық көлік жүргізушілерін бақылауды алып тастау

100. Көлік қауіпсіздігі саласындағы кибершабуылдардың алдын алу үшін қандай шара қолданылады?

- a) Бақылау бекеттеріндегі қызметкерлер санын көбейту
- b) Түнгі уақытта қоғамдық көліктің жұмысын шектеу
- c) Ақпараттық жүйелерді хакерлік шабуылдардан қорғау және киберқауіпсіздікті қамтамасыз ету**
- d) Электронды билеттер жүйесін алып тастау
- e) Бейнебақылау жүйелерін толығымен өшіру

101. Көлік объектілеріндегі құқық бұзушылармен жұмыс істеудің негізгі мақсаты қандай?

- a) Барлық құқық бұзушыларды барынша қатал жазалау
- b) Көліктегі құқық бұзушылықтарды толық жою
- c) Құқық бұзушылықтардың алдын алу, анықтау және жолын кесу**
- d) Азаматтардың қоғамдық көлікке қолжетімділігін шектеу
- e) Көлікте полиция қызметін алып тастау

102. Қазақстан Республикасында көлік объектілеріндегі құқық бұзушыларды кім бақылайды?

- a) Қорғаныс министрлігі

b) Көлік полициясы және Ішкі істер министрлігі (ІІМ)

c) Денсаулық сақтау министрлігі

d) Білім министрлігі

e) Жеке күзет компаниялары

103. Қоғамдық көліктегі құқық бұзушылармен жұмыс істеу әдісі қандай?

a) Көлікті пайдалануға толық тыйым салу

b) Құқық бұзушыларды физикалық жазалау

c) Алдын алу шараларын өткізу және түсіндіру жұмыстары

d) Құқық бұзушыларды дереу қылмыстық жауапкершілікке тарту

e) Көліктегі бейнебақылау жүйелерін жою

104. Көліктегі құқық бұзушыларды анықтауға көмектесетін техникалық әдіс қандай?

a) Жолаушылардың ауызша хабарламалары

b) Тек жүргізушілердің бақылауы

c) Бейнебақылау және автоматтандырылған тану жүйелері

d) Барлық жолаушыларды қолмен тексеру

e) Көлік объектілеріне кіруді жеңілдету

105. Көлік объектісіндегі құқық бұзушыға әсер етудің бірінші шарасы қандай?

a) Физикалық күш қолдану

b) Дереу ұстау

c) Құқық бұзушыны ескерту және құқық бұзушылықтың салдарын түсіндіру

d) Құқық бұзушының қозғалысын шектеу

e) Құқық бұзушыны сотқа жіберу

106. Құқық бұзушылармен жұмыс істеуде тиімді емес әдіс қандай?

a) Полицияның оқиғаларға жедел әрекет етуі

b) Құқық бұзушылықтарды тіркеу үшін техникалық құралдарды қолдану

c) Құқық бұзушылықтарды елемей

d) Жолаушылар мен көлік қызметкерлерімен алдын алу жұмыстарын жүргізу

e) Құқық қорғау органдары мен көлік компанияларының өзара әрекеттесуі

107. Құқық қорғау органдары көліктегі құқық бұзушыны қандай жағдайда ұстауы мүмкін?

a) Егер жолаушы жол ақысын төлемесе

b) Егер адам көлікте қатты сөйлессе

с) Егер құқық бұзушы айналасындағыларға қауіп төндірсе немесе қылмыс жасаса

d) Егер жолаушы пойызға кешіксе

e) Егер жолаушы ірі габаритті бағажды тасымалдаса

108. Вокзалдар мен әуежайларда құқық бұзушылықтардың алдын алудың ең тиімді әдісі қандай?

a) Барлық тексерулерден бас тарту

b) Жолаушылар санын шектеу

с) Жүктің мұқият тексерілуін және кіруді бақылауды күшейту

d) Тексерусіз отырғызу аймағына еркін кіруге рұқсат беру

e) Құқық қорғау органдарының патрульдеуін алып тастау

109. Құқық қорғау органдары құқық бұзушымен байланыс кезінде қалай әрекет етуі керек?

a) Агрессия көрсетіп, қажетсіз күш қолдану

b) Заң аясында әрекет ету, құрметпен және кәсіби түрде

c) Басқа жолаушылардың шағымдарын елемей

d) Құқық бұзушыны жазаға тартпау

e) Құқық бұзушыны дереу сотқа беру

110. Көліктегі құқық бұзушыларға олардың әрекеттерінің ауырлығына байланысты қандай шаралар қолданылуы мүмкін?

a) Тек ауызша ескерту

b) Тек айыппұл салу

с) Ескерту, айыппұл, әкімшілік немесе қылмыстық жаза

d) Көлікті пайдалануға толық тыйым салу

e) Автоматты түрде азаматтығынан айыру

111. Жүктерді тасымалдау қауіпсіздігін қамтамасыз етудің негізгі мақсаты қандай?

a) Тасымалдау шығындарын азайту

b) Жүкті жеткізуді жеделдету

с) Адамдардың өмірі мен денсаулығын қорғау, сондай-ақ тасымалданатын жүктердің сақталуын қамтамасыз ету

d) Мемлекеттік бақылауды болдырмау

e) Жолдардағы жүк көліктерінің санын азайту

112. Қазақстан Республикасында жүк тасымалының қауіпсіздігін қандай нормативтік акт реттейді?

a) Қазақстан Республикасының Қылмыстық кодексі

b) Қазақстан Республикасының Конституциясы

с) «Көлік туралы» Қазақстан Республикасының Заңы және жүк тасымалы ережелері

- d) «Өрт қауіпсіздігі туралы» Заң
- e) «Кәсіпкерлік қызмет туралы» Заң

113. Қай жүк түрін тасымалдау көлік қауіпсіздік органдары тарапынан ерекше бақылауды талап етеді?

- a) Жеңіл автомобильдерді тасымалдау
- b) Тұрмыстық техниканы тасымалдау
- c) Қауіпті жүктерді тасымалдау (жанғыш, химиялық заттар, жарылғыш материалдар)**
- d) Жиһазды тасымалдау
- e) Азық-түлік өнімдерін тасымалдау

114. Қауіпті жүктерді тасымалдайтын жүргізушілерге қандай талап қойылады?

- a) Кемінде 1 жыл жұмыс тәжірибесінің болуы
- b) Қауіпті жүктерді тасымалдау бойынша арнайы оқудан өту және рұқсат куәлігі болуы**
- c) Жеке көлікті пайдалану
- d) Соңғы бір жыл ішінде әкімшілік айыппұлдардың болмауы
- e) Барлық жағдайда полицияның ілесіп жүруі

115. Жүк тасымалының қауіпсіздігін қамтамасыз ету үшін қандай құралдар қолданылады?

- a) Шектеусіз жүру рұқсаты
- b) Арнайы пломбалар, бекіткіштер және GPS мониторинг жүйелері**
- c) Тек жеке тасымалдаушыларды пайдалану
- d) Шекарадағы тексерулерді алып тастау
- e) Жүргізушілерге сапар алдында ауызша нұсқаулық беру

116. Қазақстанда жүк тасымалының қауіпсіздік талаптарын сақтауды қандай орган бақылайды?

- a) Экология министрлігі
- b) Білім министрлігі
- c) Көлік министрлігі және Ішкі істер министрлігі**
- d) Денсаулық сақтау министрлігі
- e) Қаржы министрлігі

117. Жүк тасымалының қауіпсіздігіне қандай фактор әсер етуі мүмкін?

- a) Жанармайдың қымбаттауы
- b) Жүктің дұрыс бекітілмеуі және тасымалдау ережелерін сақтамау**
- c) Жүргізушінің тиеу орнына кешігуі
- d) Тасымалдаушы компания қызметкерлерінің саны
- e) Заманауи жүк көліктерін пайдалану

118. Үлкен габаритті жүктерді тасымалдау кезінде қандай шаралар қабылдануы қажет?

- a) Жүкті ілесіп жүруден бас тарту
- b) Арнайы рұқсаттар алу және белгіленген маршруттарды сақтау**
- c) Кез келген қолжетімді көлік құралдарын пайдалану
- d) Мемлекеттік органдардың бақылауын болдырмау
- e) Жүктерді тек түнде тасымалдау

119. Жүк тасымалдау кезінде қандай құжат болуы қажет?

- a) Жүргізушінің жеке куәлігі
- b) Медициналық сақтандыру полисі
- c) Жүкқұжат (товарно-транспортная накладная) және белгілі бір санаттағы жүктер үшін тасымалдау рұқсаты**
- d) Жүк жіберушінің жазбаша келісімі
- e) Көлік құралының техникалық паспорты

120. Жүк тасымалдау кезінде ұрлықтың алдын алу үшін қандай шаралар қабылдануы керек?

- a) Түнгі рейстерді болдырмау
- b) Жүкті тек таныс жүргізушілерге сеніп тапсыру
- c) Спутниктік бақылау жүйелерін, бейнебақылау және пломбаларды пайдалану**
- d) Жүкті ілесіп жүрусіз тасымалдау
- e) Тасымалдау бағытын еш жерде тіркемеу

121. Құқық бұзушылықтардың алдын алу стратегияларының негізгі мақсаты қандай?

- a) Ұсталған қылмыскерлердің санын көбейту
- b) Құқық қорғау органдары тарапынан бақылауды әлсірету
- c) Құқық бұзушылықтарға ықпал ететін себептер мен жағдайларды анықтау және жою**
- d) Алдын алу шараларынсыз құқық бұзушыларды тек жазалау
- e) Қауіпсіздік саласындағы заңнаманы жеңілдету

122. Қазақстан Республикасында құқық бұзушылықтардың алдын алу бағдарламаларын әзірлеу және іске асырумен қандай орган айналысады?

- a) Экология министрлігі
- b) Қаржы министрлігі
- c) Ішкі істер министрлігі (ІІМ)**
- d) Цифрлық даму министрлігі
- e) Көлік министрлігі

123. Төменде көрсетілген әдістердің қайсысы құқық бұзушылықтардың бастапқы алдын алуға жатады?

- a) Құқық бұзушылық жасағаны үшін бас бостандығынан айыру
- b) Азаматтардың құқықтық тәрбиесі және халықпен алдын алу жұмыстары**
- c) Әкімшілік айыппұлдарды қолдану
- d) Жасалған қылмыстарды тергеу
- e) Бас бостандығынан айыру орындарынан шыққан адамдарды бақылау

124. Қылмыспен күресудің ең тиімді құралы қандай?

- a) Алдын алу шараларынсыз жазаларды қатаңдату
- b) Кешенді тәсіл: алдын алу, бақылау және жазалау шараларының үйлесуі**
- c) Құқық бұзушылықтар үшін қылмыстық жазаны толығымен алып тастау
- d) Полицияның бақылауын болдырмау
- e) Қоғаммен өзара әрекеттесуді тоқтату

125. Құқық бұзушылықтардың алдын алу стратегиясында бейнебақылаудың рөлі қандай?

- a) Тек құқық бұзушылықтарды тіркеу үшін қолданылады
- b) Құқық бұзушылықтарды жедел анықтауға және олардың алдын алуға мүмкіндік береді**
- c) Полицияның жұмысын толығымен алмастырады
- d) Тек жеке ұйымдарда пайдаланылады
- e) Қылмыс деңгейіне әсер етпейді

126. Құқық бұзушылықтардың алдын алу тиімділігін төмендететін фактор қандай?

- a) Полиция мен қоғамның өзара әрекеттесуі
- b) Құқықтық тәрбиелеу бағдарламаларының дамуы
- c) Құқық бұзушылықтарды бақылаудың болмауы және әлсіз алдын алу шаралары**
- d) Қылмысты бақылау бойынша заманауи технологиялар
- e) Құқық қорғау органдарының жұмысын күшейту

127. Қай тәсіл қылмыстың қайталануын болдырмауда тиімді?

- a) Қылмыскерлерді қоғамнан оқшаулау, бірақ оларды оңалтпау
- b) Қоғамға қайта бейімдеу және бас бостандығынан айырылған адамдарды бақылау**
- c) Тәрбиелік шараларды қолдануды болдырмау
- d) Бұрын сотталғандардың жұмысқа орналасуына толық тыйым салу
- e) Алдын алу бағдарламаларын алып тастау

128. Қоғам құқық бұзушылықтардың алдын алуда қандай рөл атқарады?

- a) Тек полицияға қылмыс туралы хабарлайды
- b) Қылмыстың алдын алуға жауап бермейді
- c) Қоғамдық бақылау және алдын алу бағдарламаларына белсенді қатысады**
- d) Тек жеке меншікті қорғаумен айналысады
- e) Полиция жұмысына шектеу қояды

129. Азаматтардың құқық қорғау органдарына деген сенімін қалай арттыруға болады?

- a) Полиция патрульдерінің санын азайту
- b) Азаматтардың құқық тәртібін қамтамасыз етуге қатысуын болдырмау
- c) Полиция жұмысының ашықтығын арттыру және халықпен өзара әрекеттесу**
- d) Қылмыстар үшін жазаларды жеңілдету
- e) Құқық бұзушылықтардың алдын алу жөніндегі қоғамдық бағдарламаларды тоқтату

130. Жастар арасында құқық бұзушылықтардың алдын алудың ең тиімді әдісі қандай?

- a) Қоғамдық орындарға баруға толық тыйым салу
- b) Білім беру және спорт бағдарламаларын дамыту, құқықтық тәрбие беру**
- c) Алдын алу шараларынсыз тек жазалау
- d) Кәмелетке толмағандардың цифрлық технологияларға қолжетімділігін шектеу
- e) Ата-аналарды тәрбиелеу процесінен толықтай шеттету

131. Көлік объектілеріндегі құқық бұзушылықтар қалай жіктеледі?

- a) Тек әкімшілік
- b) Тек қылмыстық
- c) Әкімшілік, қылмыстық және тәртіптік**
- d) Қаржылық және салықтық
- e) Тек азаматтық-құқықтық

132. Көліктегі қандай құқық бұзушылық қылмыстық қылмысқа жатады?

- a) Билеттің жоқтығынан жол жүру
- b) Жылдамдықты асыру
- c) Көлік құралын ұрлау**
- d) Жолаушыларды тасымалдау ережелерін бұзу
- e) Көлік құралын уақытында бермеу

133. Көліктегі әкімшілік құқық бұзушылықтарға не жатады?

- a) Поезд ішіндегі есірткінің заңсыз айналымы
- b) Жол қозғалысы ережелерін (ЖҚЕ) бұзу**
- c) Жолаушыға шабуыл жасау
- d) Жүкті ұрлау
- e) Поезд вагонындағы вандализм

134. Қандай құқық бұзушылық тәртіптік болып табылады?

- a) Қару-жарақты заңсыз тасымалдау
- b) ЖҚЕ бұзғаны үшін айыппұл төлеуден бас тарту
- c) Қоғамдық көлік жүргізушісінің жұмысқа кешігуі**
- d) Жүк құжаттарын қолдан жасау
- e) Жолаушылар мүлкін ұрлау

135. Көліктегі қандай құқық бұзушылық террористік қауіппен байланысты?

- a) Жүргізушілердің еңбек және демалыс режимін бұзу
- b) Багажды заңсыз тасымалдау
- c) Көлік құралын басып алуға әрекет жасау**
- d) Жолаушының билет көрсетуден бас тартуы
- e) Көлікті белгіленбеген жерде тоқтату

136. Көлікте жасалған қылмыстар қандай жазаға әкелуі мүмкін?

- a) Тек ауызша ескерту
- b) Тек айыппұл
- c) Бас бостандығынан айыру, айыппұл немесе мүлкін тәркілеу**
- d) Жүргізуші куәлігін сотсыз жою
- e) Тек тәртіптік жаза

137. Жүк тасымалы саласындағы құқық бұзушылыққа не жатады?

- a) Жүкті мерзімінен бұрын жеткізу
- b) Халықаралық маршрут бойынша тауарларды тасымалдау
- c) Қауіпті жүктерді тасымалдау ережелерін бұзу**
- d) Жүкке сақтандыру рәсімдеу
- e) Жаңа көлік технологияларын пайдалану

138. Көлікте жол қозғалысы ережелерін бұзғаны үшін қандай жаза қолданылуы мүмкін?

- a) Тек ауызша ескерту
- b) Әкімшілік айыппұл, жүргізуші куәлігінен айыру немесе әкімшілік қамауға алу**
- c) Сотсыз бас бостандығынан айыру
- d) Жолаушыны дисквалификациялау
- e) Кез келген көлік құралын басқаруға толық тыйым салу

139. Көлік объектілеріндегі вандализмге не жатады?

- a) Поезға кешігу
- b) Вагондарды, орындықтарды, терезелерді әдейі бүлдіру, қабырғаларға граффити салу**
- c) Көлікте ұялы телефонды пайдалану
- d) Багажды қараусыз қалдыру
- e) Жүргізушімен қозғалыс кезінде сөйлесу

140. Қазақстанда көліктегі құқық бұзушылықтарды бақылауға қандай орган жауап береді?

- a) Экология министрлігі
- b) Қорғаныс министрлігі
- c) Ішкі істер министрлігі (ІІМ) және көлік полициясы**
- d) Кәсіпкерлердің ұлттық палатасы
- e) Төтенше жағдайлар комитеті

141. Көліктегі әкімшілік құқық бұзушылықтарға не жатады?

- a) Автокөлікті ұрлау
- b) Көлік құралының құжаттарын қолдан жасау
- c) Жылдамдықты асыру, ЖҚЕ бұзу**
- d) Жолаушыға шабуыл жасау
- e) Есірткі заттарын заңсыз тасымалдау

142. Қазақстан Республикасында көліктегі әкімшілік құқық бұзушылықтарды қандай құжат реттейді?

- a) Қазақстан Республикасының Конституциясы
- b) «Көлік туралы» Заң
- c) Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексі (ӘҚБК)**
- d) Қазақстан Республикасының Қылмыстық кодексі
- e) «Жол қозғалысы туралы» Заң

143. Жылдамдықты 40 км/сағ-тан артық асыру үшін қандай жаза көзделген?

- a) Ескерту
- b) Әкімшілік айыппұл немесе жүргізуші куәлігінен айыру**
- c) Қылмыстық жаза
- d) Жүргізушіні дисквалификациялау
- e) Бас бостандығынан айыру

144. Жол шаруашылығы саласындағы әкімшілік құқық бұзушылыққа не жатады?

- a) Салық төлеуден жалтару

- b) Жүккүжатты дұрыс рәсімдемеу
- c) Жолдарды күтіп ұстау және жөндеу ережелерін бұзу**
- d) Контрабандамен айналысу
- e) ЖКО туралы жалған хабар беру

145. Көліктегі әкімшілік құқық бұзушылықтар үшін жауапкершілікке тартуға қандай орган уәкілетті?

- a) Экология министрлігі
- b) Төтенше жағдайлар комитеті
- c) Ішкі істер министрлігі (ІІМ) және әкімшілік полиция**
- d) Қаржы министрлігі
- e) Қорғаныс министрлігі

146. Көлік құралдарын пайдалануға байланысты қандай әкімшілік құқық бұзушылық бар?

- a) Шекараны заңсыз кесіп өту
- b) Отын ұрлау
- c) Жарамсыз техникалық жағдайдағы көлік құралын басқару**
- d) Жеке көлікті коммерциялық мақсатта пайдалану
- e) Жаңа көлік құралын тіркеу

147. Мас күйінде медициналық тексеруден өтуден бас тартқаны үшін жүргізушіге қандай жаза қолданылады?

- a) Ауызша ескерту
- b) Жүргізуші куәлігінен айыру және әкімшілік айыппұл**
- c) Бас бостандығынан айыру
- d) Уақытша көлік құралын басқаруға тыйым салу
- e) Жаңа жүргізуші куәлігін алуға тыйым салу

148. Жолаушылар тасымалы саласындағы әкімшілік құқық бұзушылыққа не жатады?

- a) Жолаушының жол ақысын төлеуден бас тартуы
- b) Автобустың жолаушылармен 50%-дан аз толтырылуы
- c) Лицензиясыз жолаушылар тасымалдау**
- d) Ескі автобустарды пайдалану
- e) Жол жүру билетінсіз багажды тасымалдау

149. Бағдаршамның тыйым салатын сигналына өту үшін қандай жаза қолданылады?

- a) Тек ескерту
- b) Айыппұл, қайталанған жағдайда жүргізуші куәлігінен айыру мүмкіндігі**
- c) 15 тәулікке бас бостандығынан айыру
- d) Көлік құралын тәркілеу

е) Жүргізушіні дисквалификациялау

150. Жол шаруашылығы саласындағы әкімшілік жауапкершілікке жататын құқық бұзушылық қандай?

a) Ғимараттарды заңсыз салу

b) Жер учаскелерін заңсыз пайдалану

c) Жолдарды дұрыс күтіп ұстамау, сапасыз жол таңбалары

d) Келісімшартсыз қолданыстағы автокөліктерді сату

e) Міндетті сақтандыру полисін уақытында рәсімдемеу